

**У таварыстве
"Радзіма"
Абмяркоўвалі
інфармацыйныя
патрэбы суайчыннікаў
Стар. 11**

BELARUS 21.BY
Беларусь on-line у Інтэрнэце

**Падрабязнасці
Аляксандр ШУТ:
"Не магу пакінуць
беларусаў..."
Стар. 11**

Кошт
у Беларусі
1 000 рублёў.

Газета выходзіць
у другі і чацвёрты
чацвер месяца.

28 ліпеня, 2005

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 28-29 (2950 — 2951)
Выдаецца з 1955 года

Кампетэнтна

**Як атрымаць пенсію
пры пераездзе ў
Беларусь
Стар. 4**

NEWS FROM BELARUS
page 3

Кантакты і дыялогі
**Пашырэнне беларускай культуры ў свеце
Стар. 5-6**

Гасцёўня
Жанчына і дом

Не кожны ўмее арганізаваць уласную жыццёвую прастору так, як мастачка Святлана КАТКОВА

Стар. 15

Конкурс "Нашчадкі Скарыны"

Стар. 12-13

Захавай традыцыю

Урок лобзання
Стар. 8

Да ўвагі чытачоў!
Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 11 жніўня 2005 года

"Славянскі базар у Віцебску"-2005

Гран-пры ў нашай Ксеніі

Адным з самых яркіх і запамінальных конкурсаў у Віцебску стаў III Міжнародны дзіцячы конкурс. Ужо па сля першага тура вызначыліся лідэры. І сярод іх тры найбольш талена-

вітыя, гэта, бясспрэчна, Ксенія Сітнік з Беларусі, Ія Арджанікідзе з Грузіі і Ганна Рочава з Расіі. Ва ўсіх моцныя галасы, артыстызм. Гэтыя маленькія дзяўчынкі могуць саставіць канкурэнцыю многім прафесійным спявачкам. А выдзялялася асабліва Ксенія: яна ўзяла ў палон не толькі голасам, а нейкай асаблівай чароўнасцю, пластыкай, жывасцю.

(Працяг тэмы на 14, 16 стар.)

**Віншуем!
Аляксандр Бубер перамог у конкурсе танца ў Японіі**

Яскравую перамогу атрымаў саліст Нацыянальнага тэатра балета Беларусі Аляксандр Бубер на 5-м Міжнародным конкурсе артыстаў класічнага і сучаснага танца, які праходзіў у Нагоі (Японія). Аляксандр Бубер стаў уладальнікам залатога медала конкурсу, у якім прынялі ўдзел 174 артысты з 40 краін свету.

Беларускага танцора ўдастоіла высокай узнагароды міжнароднае журы конкурсу на чале з вядомай балерынай Маяй Плісецкай. У склад судзіяў уваходзілі такія мэтры сусветнай харэаграфіі, як старшыня Нацыянальнай балетнай асацыяцыі Японіі Мінору Очы, прафесар Такійскага ўніверсітэта Кэндзю Усуі, вядомы французскі танцаўшчык Мікаэль Дэнар, балерына з Вялікабрытаніі Галіна Самсова. На працягу многіх гадоў членам журы конкурсу з'яўляецца мастацкі кіраўнік Нацыянальнага тэатра балета Беларусі Валянтін Елізар'ёў.

Творчасць Аляксандра Бубера добра знаёма і любіма беларускай публікай. З 2001 года ён працуе ў Нацыянальным тэатры балета. Талент і вялікая працаздольнасць дазволілі яму на працягу аднаго года стаць салістам. Сярод партый артыста — Меркурыо ў "Рамэо і Джульета", Д'ябал ў "Стварэнні свету", Блазан у "Лебядзіным возеры", Алі ў "Карсары". У новым спектаклі сезона — балете "Бялэтка" — Аляксандр Бубер бліскуча выканаў вельмі складаную партыю Залатога бажа.

У ліку ўзнагарод артыста — дыплом Міжнароднага конкурсу артыстаў балета ў Казані, прэмія "Філіп Морыс - Дэбют" у 2002 годзе, дыплом і спецыяльны прыз прэс-журы на Міжнародным конкурсе артыстаў у Балгарыі (2004 год).

Анонс

Тэлеканал "Беларусь-ТБ" распаўсюджваецца праз спадарожнік Intelsat 904 і ахоплівае тэрыторыю Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, Сярэдняю Азію і Скандынавію.

Параметры спадарожніка Intelsat 904: 60° усходняй даўжыні, частата на прыёме 11529 МГц, палярнасць вертыкальная, сімвальная хуткасць патоку — 2,893 Мсімв/с, хуткасць MPEG — 4 Мбіт/с, FEC.

Тэлеканал "Беларусь-ТБ" у поўным аб'ёме можна глядзець у сетцы Інтэрнэт на сайце Белтэле радыёкампаніі — www.tvr.by.

"Плюс-Мінус"
Па пятніцах у 18.15 і чацвяргах у 10.50 (паўтор)

"Плюс-Мінус" — маладзёжнае ток-шоу. У праграме прыма-

юць удзел студэнты, выпускнікі ВНУ, працоўная моладзь, якія вядуць гаворку на вострыя сацыяльныя тэмы, выказваюць палярныя кропкі гледжання.

Унікальны фармат ток-шоу дазваляе прааналізаваць сутнасць праблемы, узважыць усе "за" і "супраць", прыйсці да агульнага меркавання.

"Што ў імені..."
Кожны аўторак у 16.00

Асноўная мэта праграмы — раскрыць глыбіню гістарычных, духоўных, культурных каранёў беларускага і рускага народаў праз відэаапыяванне пра малых гарады Беларусі і Расіі, пра ратныя подзвігі, сумесныя намаганні па ўмацаванні дзяржаўнасці, барацьбу са знешнім ворагам. Мэта стваральнікаў прагра-

мы — выклікаць цікавасць да агульнай гісторыі нашых славянскіх народаў, да багацейшай культурна-гістарычнай і духоўнай спадчыны.

"КомпаС"
Па нядзелях у 16.45 і панядзелках у 19.10 (паўтор)

"КомпаС" — праграма аб актыўным адпачынку і вандроўках па Беларусі. Вядуць праграму артысты папулярнай беларускай музычнай групы "Цяні-Штурхай".

Паглядзеўшы праграму "КомпаС", тэлегледачы будуць ведаць шмат карыснай практычнай інфармацыі. Дзе і як лепш і больш цікава арганізаваць свой адпачынак не толькі ў камфортных умовах, але і на прыродзе. Як лепш склаці свой маршрут вандроўкі па Беларусі.

**Чытайце
навіны з
Беларусі на
сайце
Belarus21.by/main**

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славачыя	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы"
ў 52 краінах

Наша марка

Трактарам XXI стагоддзя будуць упраўляць з назіральнага пункта

Мінскі завод першы сярод трактарных заводаў на постсавецкай прасторы атрымаў міжнародны сертыфікат на адпаведнасць сістэме якасці.

Дзякуючы пераходу на вытворчасць пад заказы канкрэтных пакупнікоў і новаму прынцыпу дзейнасці — вырабляць тое, што прадаецца, а не прадаваць тое, што вырабляецца, і рэшткі на складах скарачаюцца да мінімуму.

Для рэалізацыі прадукцыі МТЗ выкарыстоўвае складаную разгалінаваную тавараправодчую сетку. У яе ўваходзяць шматлікія прадстаўніцтвы прадпрыемства, зборныя вытворчасці, гандлёвыя дамы, якія знаходзяцца як на тэрыторыі Беларусі, так і ў краінах СНД і далёкага за-

зарных трактароў магутнасцю да 350, а потым і да 450 конскіх сіл. Але самым інтрыгуючым з таго, што адбываецца ў цэнтры, з'яўляецца распрацоўка трактара XXI стагоддзя. Як прызнаецца генеральны канструктар ВА "МТЗ", дырэктар навукова-тэхнічнага цэнтры "Трактар" Міхаіл Мясешка, прыйшоў час змяніць традыцыйны выгляд трактара і вырабляць тэхніку, якая будзе адпавядаць патрабаванням сучаснага чалавека. Праўда, шырокай грамадскай машыну яшчэ не паказваюць, ды і знаходзіцца яна пакуль толькі ў галовах распрацоўшчыкаў і камп'ютэрных праграмах. Але канструктары абяцаюць, што гэта будзе сапраўды трактар XXI стагоддзя і выглядаць ён будзе не так, як сённяшні "Беларус", і чалавек кіраваць ім будзе не сядзячы ў кабінэ, а з назіральнага пункта ў полі. Але гэта ў будучыні, а сёння аб дзейнасці Мінскага трактарнага завода гавораць лічбы:

Вытворчасць і рэалізацыя трактароў за перыяд з 2000 па 2004 гады павялічылася ў 1,5 разы: з 23 тысяч штук у 2000 годзе да 34,5 тысяч у 2004-ым.

У мінулым годзе пры вытворчасці 34 559 штук рэалізавана 35 425 трактароў. На экспарт пастаўлена 31 143 трактароў. За пяць месяцаў бягучага года пры вытворчасці 17 038 штук рэалізавана 17 065 трактароў. У Беларусі з іх засталася каля трох тысяч машын.

Вызначана мэта і на бліжэйшую будучыню. Па бізнес-плану "Развіццё ВА "МТЗ" на 2005-2011 гады", да 2011 года завод павінен выйсці на вытворчасць і рэалізацыю 75 тысяч трактароў і машын у год. Пакуль з планам, па словах генеральнага дырэктара РУП "МТЗ" Аляксандра Пухавога (на здымку ўверсе), завод паспяхова спраўляецца.
Кацярына НЕМАГАЙ.

межжа. 3

нядаўняга часу завод пачаў асвойваць новыя рынкі ў краінах Афрыкі, Азіі, на Блізкім і Сярэднім Усходзе. Геаграфія знешнеэканамічных адносін такім чынам значна пашыраецца: калі ў 2000 годзе завод меў знешнегандлёвыя сувязі з партнёрамі ў 46 краінах свету, то ў 2004 — ужо ў 66.

Акрамя вырабу і рэалізацыі трактароў і альтэрнатыўнай тэхнікі, МТЗ займаецца яшчэ адной вельмі цікавай і перспектыўнай дзейнасцю: у навуковым цэнтры "Трактар" канструктары распрацоўваюць мадэлі будучых машын. Так, у планах трактаразаводцаў у хуткім часе пачаць выпуск велі-

Высокая надзейнасць і эканамічнасць — вось тры якасці, што характарызуюць прадукцыю Мінскага трактарнага завода пад назвай "Беларус". МТЗ — адно з вядучых сусветных прадпрыемстваў, што вырабляюць сельскагаспадарчую тэхніку.

Завод распрацоўвае (пры ім дзейнічае выпрабавальны цэнтр "Трактар"), вырабляе і экспартуе колавыя трактары і запасныя часткі да іх, а таксама на ліцэнзійнай аснове адкрывае свае прадстаўніцтвы ва ўсіх абласцях Беларусі і за мяжой, аказвае паслугі па наладжванні і правядзенні сервісу пастаўленай прадукцыі, праводзіць адукацыйныя курсы па эксплуатацыі і тэхнічным абслугоўванні машын. Сёння завод выпускае больш за 60 базавых мадэлей трактароў і больш за 100 іх мадэфікацый, якія рэалізуюцца на сусветных рынках. З нядаўняга часу Мінскі трактарны завод пачаў займацца распрацоўкай альтэрнатыўнай тэхнікі. Так, зараз з канвеера выходзіць шахтавая і лясная тэхніка, камунальныя, пагрузачныя, землекапальныя машыны і машыны для абслугоўвання дарог.

Усе мадэлі трактара "Беларус" — ад фермерскіх мотаблокаў і міні-трактараў да трактараў-веліканаў магутнасцю да 260 конскіх сіл — адпавядаюць патрабаванням дырэктывы Еўрапейскага Саюза і стандартам краін СНД. Да таго ж,

Статыстыка

Купляем беларускае

У тавараабароце Беларусі расце ўдзельная вага тавараў айчынай вытворчасці. Іх доля ў агульным аб'ёме тавараабароту рознічнай гандлёвай сеткі за першую палову бягучага года складала 79,9 працэнта супраць 79,2 у студзені-чэрвені 2004 года, у тым ліку харчовых тавараў — 86,7 працэнта супраць 85,7, нехарчовых — 69,3 працэнта супраць 68,7. Аб гэтым паведамілі ў Міністэрстве эканомікі.

Насельніцтву рэспублікі за першае паўгоддзе праз усе каналы рэалізацыі было прададзена тавараў на 11 084,9 мільярда беларускіх рублёў, што ў адпаведных пэрыядах на 18,7 працэнта болей, чым за такі ж перыяд мінулага года. Рост аб'ёму рознічнага тавараабароту і выкананне прагнозных паказчыкаў забяспечаны ўсімі рэгіёнамі рэспублікі, а таксама спажывецкай кааперацыяй. У бягучым годзе захоўваецца аперэджальны рост продажу нехарчовых

тавараў (127,2 працэнта да студзеня-чэрвеня 2004 года) у параўнанні з харчовымі (112,4 працэнта).

Гандлёвыя арганізацыі ажыццяўлялі продаж тавараў бесперабойна і ў шырокім асартыментам, што дазволіла забяспечыць разнастайны пакупніцкі попыт. У студзені-чэрвені бягучага года прырост продажу сыра, яек і яйкапрадуктаў, мяса і ітлушкі, рыбы і морепрадуктаў, калбасных вырабаў і вэнджаніны, цукру, натуральна-малочнай і маянэзнай прадукцыі, вопраткі і бялізны, халадзільнікаў і маразільнікаў, пральных машын склаў ад 5 да 29 працэнтаў да адпаведнага перыяду мінулага года.

Уплыў на развіццё тавараабароту аказалі павышэнне пакупніцкай здольнасці насельніцтва за кошт росту рэальных грашовых даходаў (за студзень-май на 14,7 працэнта), а таксама павелічэнне вытворчасці спажывецкіх тавараў (за студзень-чэрвень на 10,2 працэнта).

Факт

Нясвіжскі замак прызнаны ЮНЕСКА сусветнай спадчынай

Замкавы комплекс "Нясвіж" уключаны ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА як адзін з самых значных беларускіх помнікаў гісторыі і культуры. Аб такім рашэнні, прынятым у штаб-кватэры ЮНЕСКА ў Парыжы, паведаміў міністр культуры Леанід Гуляка.

Па яго словах, перад тым, як было прынята такое важнае рашэнне аб уключэнні Нясвіжскага замка ў Спіс ЮНЕСКА, у Беларусі доўгі час прапавалі эксперты гэтай прадстаўнічай міжнароднай арганізацыі. Ён нагадаў, што ў Спіс сусветнай спадчыны ўжо ўключаны Мірскі замак.

Зараз на гэтых гістарычных аб'ектах вядзецца актыўная праца па рэстаўрацыі.

Леанід Гуляка падкрэсліў, што ў Беларусі сферы культуры надаецца вялікая ўвага. У гэты час Міністэрства культуры працуе над бюджэтным ужо будучага года, у гэтым палкам атрантаваны будынак Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Закаччана яшчэ будаўніцтва новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Трэба таксама скончыць будаўніцтва прыбудовы да асноўнага будынка Нацыянальнага мастацкага музея. (Фота стар. 3)

Адпачынак

У спякотны дзень — на Свіцязь

Унікальным кутком Беларусі з'яўляецца возера Свіцязь, якое размешчана ў 22 кіламетрах на поўдзень ад Навагрудка, сярод Свіцязянскага ландшафтнага заказніка. Вучоныя налічваюць уздоўж возера каля трыццаці розных тыпаў лесу. Само возера вылучаецца асобай чысцінёй — відаць самыя дробныя камяні на дне. Да гэтай пары жыве легенда аб тым, што на беразе прыгожага возера Свіцязь з'яўляюцца ундзіны, якіх

у народзе клічуць свіцязянкімі. І вада гэтага возера, і дубы на яго берагах памятаюць Адама Міцкевіча. Тут паўвырас. Тут ён закахаўся ў сваю Марылю, тут, магчыма, нарадзіліся лепшыя яго творы — "Свіцязь" і "Свіцязянкі". Сёння гэты дзіўны куток з'яўляецца любым месцам адпачынку для многіх жыхароў Беларусі.

НА ЗДЫМКУ: адпачынак на возеры Свіцязь. Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

Перспектывы

Інвестыцыйныя праекты з удзелам германскага капіталу

Германская фірма "Langheinrich" мяркуе адкрыць на адным з прадпрыемстваў Брэсцкай вобласці вытворчасць высокакаснай сталовай і пасцельнай бялізны для забеспячэння лепшых атэляў свету і буйных міжнародных авіякампаній. У мэтах абмяркоўвання магчымых варыянтаў рэалізацыі такога праекта ў Беларусь у жніўні гэтага года прыедзе прадстаўнік кампаніі.

Фірма "Langheinrich" зацікаўлена, каб гэта было замежнае прадпрыемства з 100-працэнтным германскім капіталам. На першачатковым этапе аб'ём інвестыцый можа склацца ад 200 да 300

тысяч еўра. Як чакаецца, на вытворчасці будзе працаваць каля 100 чалавек. Не выключана магчымасць выкарыстання для пашыву бялізны лянных тканін вытворчасці Аршанскага льнокамбіната.

Гэты праект з'яўляецца адным з самых перспектыўных, заявіў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў ФРГ Уладзімір Скварцоў. Сярод іншых інвестыцыйных праектаў з удзелам германскага капіталу, якія знаходзяцца на стадыі развіцця, дыпламат назваў арганізацыю вытворчасці гарачакачаных бяшчавых труб на Беларускам металургі-

чным заводзе, развіццё сеткі гіпермаркетаў у Беларусі, стварэнне сумесных прадпрыемстваў па вытворчасці сучасных будаўнічых матэрыялаў, будаўніцтва ўстановак на перапрацоўцы бытавых адходаў.

Па словах суб'яседніка, ФРГ лідзіруе сярод краін-крэдытараў Беларусі па аб'ёму фінансавых рэсурсаў. У рамках крэдытнай лініі "Гермес" пад гарантыі ўрада Беларусімі прадпрыемствамі атрымана каля 580 мільёнаў долараў, за кошт якіх прафінансавана 55 праектаў.

Марыя АГАФОНАВА, БелТА.

World Heritage

Radzivils Castle in Nesvizh

The Nesvizh residence of Radzivils is located 112 km westward from Minsk.

The Nesvizh Castle, which used to be the official residence of the Radzivils, has been included into the UNESCO World Heritage List.

The World Heritage list includes 788 objects, such as the pyramids of Egypt, the Great Wall of China, Notre-Dame de Paris.

Two objects included into that list are located in Belarus: the Castle of Mir, and Belavezhskaya Pushcha National Park.

Nesvizh was first mentioned in historical chronicles in 1446. In 1513 the city of Nesvizh became the official residence of the Radzivils - the biggest and the most powerful kin in Belarus.

The residence included a castle, a cathedral with a marketplace. There is the reinforced castle wall around the city, which was the masterpiece of the European military science of that time.

Reconstructed in the 18th century, the Castle is the only surviving original tycoon residence in this part of the European continent.

BEST FESTIVAL Slavonic Bazaar in Vitebsk

The International Federation of Festival Organizations named the International Festival of Arts Slavonic Bazaar in Vitebsk the best festival of 2004.

The award ceremony took place during the 39th assembly of the Federation of International Festivals Organization (FIDOF) in Vitebsk on July 16.

The Director of the International Festival of Arts Slavonic Bazaar in Vitebsk management Rodion Bass noted, it is the second FIDOF award bestowed upon the Vitebsk festival. The first award was received in 2000.

Rodion Bass believes, that "The high level of Slavonic Bazaar organization was proved by FIDOF holding an assembly session in Vitebsk. Earlier FIDOF assemblies were held in Cannes (France)," he explained.

President of the International Federation of Festival Organizations Mario Moreno stated, that "the 13th International Festival of Arts Slavonic Bazaar in Vitebsk was awarded as the best FIDOF festival of 2004 for qualitative organization, professionalism, hospitality, and contribution to building up peace and friendship through music and art".

This year Slavonic Bazaar presented a new FIDOF project - the first international festival of FIDOF laureates, which also confirms the high status of the Vitebsk festival.

The Federation of International Festivals Organization was founded in 1966. It unites over 2,000 professionals from 72 countries, organizers of 320 festivals. FIDOF co-ordinates information about festivals and cultural events and stimulates organizers to continue being an integral part of world's communication between people by providing stages for professionals and amateurs.

Belarus-EU JUST BUSINESS

The value of Belarus' net foreign assets totalled \$1.3 billion as of July 1 2005, marking a 50.7% increase against early 2005, the National Bank of Belarus (NBB) informed. The increase in net foreign assets was prompted by a 40.8% increase in gross foreign assets to \$1.334 billion along with a 60% decrease in gross foreign liabilities to \$34 million. The volume of net foreign assets accumulated in freely convertible currencies totalled \$1.274 billion as of June 1 2005, 48.5% up over January-June. The share of soft currencies was equal to equivalent of \$26.1 million as of July 1 2005, growing 4.4-fold since early 2005.

German

Belarus appreciates the dynamic development of cooperation with Germany in trade-economic and investment spheres, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to Germany Vladimir Skvortsov informed.

Over the first five months of 2005 the trade turnover between the two countries has expanded by 17 per cent. Belarusian exports to Germany rose by 40 per cent. At the same time import growth has not been high enabling for the first time to reduce trade deficit almost twice.

The bilateral relations in investment field are rapidly developing. At this time there are 375 companies with German capital registered in Belarus. The first five months of 2005 alone witnessed increase in investments by 25 per cent. Last year a sum of USD 75 million was given to Belarus in the framework of the credit line Germes.

It is necessary now to find the projects, which might be funded under the state guarantees within the framework of this credit line, Vladimir Skvortsov said. Now the sides are involved in negotiations on a number of "key projects" in the sphere of machine building and construction.

Lithuania

Trade-economic relations between Belarus and Lithuania are developing "quite suc-

cessfully", Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to Lithuania Vladimir Garkun reported.

The Belarusian side was concerned Lithuania's accession to the EU May 1, 2004 would affect the economic and trade cooperation. It never happened and today's contacts demonstrate positive dynamics of the Belarusian-Lithuanian cooperation.

In 2004 the trade turnover between Belarus and Lithuania accounted for about USD 700 million. The first five months of 2005 witnessed a 40.7 per cent increase in exports to Lithuania against the same period last year. The trade balance was positive amounting to about USD 80 million.

Poland

Belarus and Poland may boost the volume of mutual trade to \$1.9 billion in 2005, stated Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to Poland Pavel Latushka.

"We may hope that by the end of 2005 commodity turnover between Belarus and Poland is expected to reach \$1.4-1.5 billion. Services added, the figure will be as high as \$1.9 billion," the Ambassador noted.

The turnover grew up thanks to the economic growth both in Belarus and Poland. According to the Belarusian diplomatic mission in War-

saw, in 2004 the two states' mutual turnover made over \$1.2 billion (over 50% up on year). Within the first five months of 2005 the Belarusian exports grew 42.9% against the same period of 2004. Foreign trade surplus made \$140.5 million, which is almost twice as much as in January-May 2004.

Sweden

On the whole, bilateral trade-economic relations are fruitful, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to the Kingdom of Sweden Andrei Grinkevich says. The annual growth of trade turnover is about 40-45 percent, with the Belarusian exports surpassing significantly the imports. Comparing with 2003 the trade turnover between the two countries increased 43.67 per cent up to USD 235.3 million including exports - USD 136.9 million. Last year the economy of Belarus received USD 3,78 million worth of Swedish investments, of them USD 2,87 million - in the form of trade and foreign credits.

Swedish business is interested in direct cooperation with Belarus, not through

Baltic middlemen. At present several well-known transnational Swedish companies /Eriksson, Volvo, IKEA/ are showing great interest in developing contacts with the Belarusian state. It has been driven by the fact that in 2004 Belarus became the country bordering the European Union.

The trade-economic interaction between Belarus and Sweden is varied. The most perspective is cooperation in the sphere of energy, in particular, renewed energy resources, in forestry and wood-working, in the sphere of high technologies. The Belarusian mechanic-optical equipment is used by Sweden in the hi-tech spheres.

This year the country was visited by four delegations of Belarusian ministries and agencies for studying the Swedish experience in the economy development.

Shipping Soon to Be Operational

Belarus - a typical landlocked state - is soon to become a sea power with its own merchant fleet. The first step towards these plans has already been made.

The Republican Unitary Enterprise, Belarusian Sea Navigation has been established and now ships need to be acquired, states Director General of the enterprise, Sergey Sobol.

This year, the Belarusian fleet expects to man two ships - a 30 thousand tonne sea going vessel and a 6 thousand tonne smaller ship that can navigate both sea and river ways. Mr. Sobol says that the larger sea going ships are to be the fleet's top priority in order to transport our exports. The size of our ships needs to reflect the harbour

depth of the ports we will be using; our delivery ports pose no problems but the ports in Brazil, Malaysia and India are too shallow to anchor larger ships; those with a 30 thousand tonne capacity are optimum. Setting up the steam navigation is not just an attribute of the young independent state. Goods enter via the EXW manufacturer's warehouse, over the Belarusian border and through ports. Shipping is a relatively cheap way of transporting goods but, nevertheless, profits have previously gone to foreign shipping enterprises; by setting up its own fleet, Belarus can make its exports more competitive and can actually gain a profit from transport-

ing imports. Belarus is leasing foreign ships and crew but plans to provide Belarusian crews in the near future. Believes that it won't be difficult to find crewmembers as thousands of professional sailors with Belarusian passports are currently employed abroad.

Belarus will first buy second-hand ships (no older than 17 years) - due to lack of experience and finances. New 30,000 tonne ships cost \$25-30mln but their value depreciates quickly with age. The Belarusian banks will finance the fleet but money

still needs to be found to repay the loan from the state budget. Belarus is also liaising with experienced international shipping companies. Belarus is developing ties with company, Sovkomflot JSC. It uses the latest ships and even manufactures its own. Sovkomflot - with its huge experience of finding crew, ship management and technical maintenance - will help to manage our fleet from the early stages. Many countries have offered their port services and, currently, talks are being held with Ukraine, Poland, Lithuania and Russia.

Belarus-online webcam

Падрыхтаваў Барыс ЖУКАЎ.

Кампетэнтна

Як атрымаць пенсію пры пераездзе ў Беларусь

Нашы чытачы цікавіцца парадкам выплаты пенсій пры пераездзе ў Беларусь з-за мяжы і наадварот.

Галоўная ўмова атрымання пенсіі ў нашай краіне, па словах галоўнага спецыяліста ўпраўлення пенсійнага забеспячэння Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Алены ТАРАСІК, — пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь.

Пры пераездзе з Беларусі ў іншую дзяржаву пенсія налічваецца на падставе заканадаўства той краіны, дзе чалавек будзе жыць з улікам пагадненняў, якія існуюць між ёй і Рэспублікай Беларусь.

Пенсійнае забеспячэнне ў нашай краіне ажыццяўляецца на падставе Закона Рэспублікі Беларусь "Аб пенсійным забеспячэнні" (працоўныя і сацыяльныя пенсіі) і Закона "Аб пенсійным забеспячэнні ваеннаслужачых, асоб начальніцкага саставу органаў унутраных спраў і органаў і падраздзяленняў па надзвычайных сітуацыях" (пенсіі для пералічаных асоб). Адрозне хочацца агаварыць важны момант, заўважае суб'яднак, — та працоўная пенсія па ўзросце для мужчын налічваецца ў 60, для жанчын — у 55 гадоў. Пакуль у дзяржавы будзе магчымасць выплачваць пенсіі, пачынаючы з гэтага ўзросту, ён павышацца не стане. Ва ўсім разе на сённяшні дзень такога ў Беларусі не плануецца.

Рэспубліка Беларусь мае пагадненні ў сферы пенсійнага забеспячэння з Расіяй, Таджыкістанам, Ка-

захстанам, Узбекістанам, Кыргызстанам, Туркменістанам, Арменіяй, Малдовай і Украінай. З Літоўскай Рэспублікай працуе двухбаковы дагавор аб сацыяльным забеспячэнні грамадзян.

Асноўная ўмова выплаты пенсіі ў Беларусь — пастаяннае пражыванне на тэрыторыі нашай краіны. У пенсійным заканадаўстве няма прывязкі да грамадзянства. Такім чынам, неграмадзянін Беларусі павінен мець від на жыхарства, які выдаецца ў органах Міністэрства ўнутраных спраў РБ. Менавіта на падставе гэтага дакумента налічваецца пенсія інашэміцам, асобам без грамадзянства. Працэс набыцця гэтага дакумента займае, як правіла, не больш трох месяцаў. Пенсія пры набыцці пастаяннай прапіскі ў Рэспубліцы Беларусь выплачваецца за ўвесь тэрмін, які пайшоў на афармленне, ці з таго моманту, калі была атрымана пенсія ў краіне, дзе чалавек жыў раней (гэта тычыцца дзяржаў, з якімі ў Беларусі ёсць вышэйназваныя пагадненні).

З такімі краінамі былога СССР, як Латвія, Эстонія, Грузія, Азербайджан, мы не маем дагавораў у сферы забеспячэння пенсій. Тым не менш, пенсія ў выпадку пераезду ў нашу краіну ім выплачваецца. Яе налічэнне мае наступныя прынцыпы. Калі пенсія была назначана, да прыкладу, у Эстоніі да 1 студзеня 1992 года (распад СССР), пры пераездзе ў нашу краіну чалавек атрымлівае яе ў адпаведнасці з нашым заканадаўствам. Пры гэтым запраш-

ваюцца матэрыялы пенсійнай справы, працоўны стаж абмяжоўваецца вышэйпрыведзенай датай. Калі ж пенсійны ўзрост наступіў пазней, пенсія назначаецца без уліку стажу работы па-за межамі Беларусі пасля 1 студзеня 1992 года.

Для атрымання мінімальнай працоўнай пенсіі ў нашай краіне стаж працы для жанчын складае 20, мужчын — 25 гадоў. Для атрымання поўнай працоўнай пенсіі па ўзросце абавязковай умовай з'яўляецца таксама праца на працягу не менш як 5 гадоў з уплатай страхавых узносаў.

На сённяшні дзень мінімальна працоўная пенсія па ўзросце складае 97 620 беларускіх рублёў, сярэдняя — 197 879 рублёў. Існуе яшчэ сацыяльная пенсія. Яе атрымліваюць усе, хто пастаянна пражывае на тэрыторыі нашай краіны і дасягнуў пенсійнага ўзросту. Яна складае 34 808 рублёў.

Пенсія ў Беларусі налічваецца ў органах выканаўчай мясцовай улады, камітэтах па працы і сацыяльнай абароне. Алена Тарасік адзначыла, што да іх звяртаюцца людзі, якія пражываюць за мяжой для таго, каб атрымаць інфармацыю пра магчымасць налічэння пенсій у нашай краіне. Яна ўпэўніла, што ў міністэрстве абавязкова адказваюць на ўсе пытанні, якія тычацца пенсій. Аднак, дакладную лічбу наўрад ці паведамаць, бо для гэтага неабходны ўсе дакументы пенсійнай справы.

Алена СПАСЮК.

Агляд

"Землякі" пра "Голас Радзімы"

Да нас у рэдакцыю паступіў чэрвеньскі нумар газеты "Землякі", якая выдаецца выхадцамі з Беларусі ў Злучаных Штатах Амерыкі. У ім надрукаваны артыкул Цімафея Ліяхумовіча "Голас Беларусі", дзе ён піша пра лёс сваіх суайчыннікаў, якія па той ці іншай прычыне пакінулі родную зямлю і апынуліся па-за межамі Бацькаўшчыны, а таксама пра газету "Голас Радзімы", якая ў красавіку бягучага года адзначыла свой залаты юбілей. Як падкрэслівае аўтар, пачынаючы з 1955 года яна інфармуе землякоў, якіх па волі лёсу раскідала па ўсім свеце, пра паўсядзённае жыццё краіны, яе гістарычныя традыцыі і асаблівасці сучаснага развіцця, пра поспехі і надзеі беларусаў і іншых народаў, якія жывуць на беларускай зямлі.

Пра цікавасць да сваёй Радзімы сведчыць той факт, што газета знаходзіць сваіх палітыкаў у 52 краінах свету. На яе старонках друкуецца апераўнальная і дакладная інфармацыя пра іх этнічную Радзіму. Яна асвятляе не толькі сучасныя праблемы палітыкі і эканомікі Рэспублікі Беларусь, але і яе гісторыю, пытанні культуры і навукі, мастацтва, фальклору і літаратуры, архітэктуры і спорту.

На старонках "Голасу Радзімы", працягвае Ц. Ліяхумовіч, рэгулярна з'яўляюцца мастацкія творы беларускіх пісьменнікаў. Ухвальна, што газета не застаецца ў баку ад праблем нацыянальнай гісторыі, культуры,

звычайў і абрадаў іншых народаў, якія жывуць на тэрыторыі Беларусі (рускія, палякі, яўрэі, літоўцы, татары, украінцы і іншыя). Тут друкуецца матэрыялы пра нацыянальныя фестывалі дружбы, пра кнігі, пра паўсядзённыя клопаты нацыянальных супольнасцей, чым газета садзейнічае таму, каб усе жыхары рэспублікі жылі ў згодзе і дружбе і разам з беларусамі працавалі на карысць сваёй агульнай Радзімы.

Вялікую і патрэбную работу, стварае аўтар, праводзіць адзел міжнародных кантактаў і сістэматызацыі інфармацыі газеты. Тут рыхтуюцца артыкулы пра суайчыннікаў замежжа, якія дабіліся поспехаў у галіне эканомікі, навукі, культуры і іншых сферах дзейнасці. Пільная ўвага ўдзяляецца беларускім дыяспарам у суседніх краінах — Расіі, Украіне, Польшчы, дзяржаў Прыбалтыкі, што дазваляе іх прадстаўнікам захаваць сувязі са сваёй гістарычнай Радзімай, дае магчымасць абменьвацца вопытам па захаванні беларускіх традыцый.

Кожны чытач газеты можа знайсці для сябе штосьці цікавае. Гэта і "Урокі Дзеда Усёведа", і тэксты беларускіх песень з нотамі, што дазваляе пашыраць рэпертуар, старонка на англійскай мове.

50 гадоў — узрост сталасці і мужнасці. Газета, на думку аўтара, годна прадстаўляе Беларусь свету і ўмацоўвае яе аўтарытэт.

Падрыхтавала Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Хто дапамагае бежанцам

МАРАД МАХАМАД АТРЫМАЎ У БЕЛАРУСІ ПРАФЕСІЮ ЎРАЧА І ЗНАЙШОЎ КАХАННЕ

На сённяшні дзень статус бежанца ў Беларусі атрымала каля 750 чалавек. Гэта прадстаўнікі Грузіі, Азербайджана, Таджыкістана, Эфіопіі, Палесціны і іншых краін. Аднак большасць з іх (547 чалавек) — з Афганістана.

Жыхары гэтай краіны пакінулі сваю радзіму не ад добрага жыцця, а ратуючыся ад смерці і праследванняў. Цяжкія абставіны прымусілі іх адправіцца ў незнаёмыя краіны з іншымі традыцыямі, мовай, культурай, разлічваючы на добразычлівасць людзей і падтрымку ўрадавых органаў.

Іх жыццё сапраўды цяжкае і складанае. Падчас мы нават не здагадаем, што ім прыйшлося перанесці. Вось адна з гісторыяў.

Марад Махамад — адзін з афганскіх бежанцаў.

— Раскажыце, калі ласка, як вы апынуліся ў Беларусі?

— Я з дзяцінства марыў стаць урачом. У 1989 годзе паступіў у Кабульскі медыцынскі інстытут. Усё, здавалася б, павінна было быць добра. Але палітычнае становішча ў краіне стала амаль невыносным: грамадзянская вайна, пастаянныя канфлікты між бандыцкімі групамі, баявыя стычкі. Мне пашанцавала, бо я трапіў у лік тых студэнтаў, якіх па дамоўленасці між дзяржавамі, накіроўвалі на вучобу ў СССР. А мая сям'я была вымушана застацца ў Афганістане.

Спачатку нас прывезлі ў Іркуцк, дзе на працягу года мы вывучалі рускую мову. А пасля дзяржаўных экзаменаў пачалі размяркоўваць. Нам прапанавалі на выбар шмат медыцынскіх інстытутаў — у Ленінградзе, Душанбе, Алма-Аце і ў Віцебску. Туды мяне доўга ўтаварваў паехаць аднакурснік. Я згадзіўся — зараз аб гэтым не шкадую. У час распаду СССР студэнтам, якія вучыліся ў сярэднеазіяцкіх краінах, ад-

мовілі ў магчымасці працягваць навучанне. А ў Беларусі пайшлі насустрэч. Дзякуючы гэтаму, у 1996 годзе я атрымаў дыплом аб вышэйшай медыцынскай адукацыі. Прайшоў стажыроўку і пачаў практыкаваць урачом-тэрапеўтам у Віцебску. Прычым, паспяхова. А ў 2001 годзе арганізацыя "Чырвоны крыж" запрасіла мяне ў Мінск. Ім быў патрэбны ўрач з веданнем афганскай мовы, каб ён мог аказваць медыцынскую дапамогу без перакладчыка афганскім бежанцам, якія прыбылі ў Беларусь. Вось і да сённяшняга дня тут працую.

— Ці цяжка вам было ўладкавацца на працу пасля заканчэння інстытута?

— Безумоўна. Мне прыйшлося аб'ехаць амаль што ўсю Віцебскую вобласць ў пошуках працы. Практыкі няма — ніхто не хоча з табой звязвацца. Такія цяжкія ўзнікваюць ва ўсім, не толькі ў бежанцаў.

— Як вы вырашылі праблему жылля?

— Ніяк. Пасля заканчэння інстытута яшчэ год ці год с паловай пражыў у інтэрнаце. А куды мне было ісці? А зараз мы з жонкай і сынам наймаем кватэру.

— Цяжка было інтэгравацца ў беларускім грамадстве?

— Няпроста. Гэта кожнаму чалавеку цяжка: далёка ад радзімы, ад бацькоў. Увогуле, Беларусь — далёкая ад Афганістана краіна. Тут, у параўнанні з іншымі азіяцкімі краінамі, мала афганскіх бежанцаў, бо да вас складана дабрацца. Аднак, я ўжо прывык.

— Мяркуючы па ўсяму, вам падабаецца ваша праца?

— Не проста падабаецца, а вельмі падабаецца. Таму, што я дапамагаю людзям, як толькі магу. Мне няважна — бедны чалавек ці багаты, афрыканец, еўрапеец, азіяц ці амерыканец. Увогуле, я лічу, што лячыць —

гэта амаль мастацтва. Бо з кожным чалавекам трэба знайсці агульную мову. Трэба, каб ён паверыў, што ты можаш яму дапамагчы. Тады будзе эфект і ад медыкаменту.

— Ці не збіраецеся пераехаць на Запад?

— Я не думаў аб гэтым. Напэўна таму, што палюбіў Беларусь. Канешне, тут ёсць свае праблемы, аднак яны ўсе вырашаемыя. Ёсць і другая прычына. Мае аднакурснікі, якія паехалі на Запад, не змаглі знайсці там працу па спецыяльнасці. Столькі адвучыцца, а потым працаваць падсобным рабочым? Мне б гэтага не хацелася. Калі выбіраць паміж працай урача і Захадам, я выбіраю першае.

— Хочаце вярнуцца на Радзіму?

— Аб гэтым марыць кожны бежанец. Афганістан вызывае ў мяне ўспаміны аб дзяцінстве, сябрах, аднакурсніках. Але Беларусь таксама стала для мяне Радзімай. Тут прайшла мая маладосць. Тут я пазнаёміўся са сваёй будучай жонкай. Тут нарадзіўся мой сын, Цімур. Дарэчы, гэтай восенню ён пойдзе ў школу.

— Аб чым марыце?

— Я не хачу, каб тыя цяжкія, якія выпалі на маю долю, прыйшліся перажыць маім дзецям.

Гэта толькі адна са шматлікіх гісторыяў афганскіх бежанцаў. Сёння сітуацыя ў Афганістане стабілізуецца і ідзе працэс вяртання бежанцаў дадому. Не трэба забываць, што іх колькасць ва ўсім свеце складае 4 мільёны чалавек. Пэўна, гэты працэс не будзе хуткім і можа расцягнуцца на гады, калі не на дзесяцігоддзі. Наш абавязак — дапамагчы ім і не застацца абыякавымі да іх бяды.

Вольга СЫС.

Еўропу добра ведаюць і ў Расонах

Вучні з Расонаў, што на Віцебшчыне, перамаглі на II агульнабеларускім школьным конкурсе "Што я ведаю пра Еўропу". На фінале конкурсу, які прайшоў на пачатку ліпеня ў Пасольстве Літоўскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, члены клуба "Сімша" з гэтай школы расказалі пра Балгарыю і, заваяваўшы першае месца, атрымалі ганаровы прыз — паездку ў Брусель.

Спаборніцтва былі арганізаваны Беларускім Шуманаўскім таварыствам з дапамогай пасольстваў Літвы і Польшчы. Старшыня гэтага таварыства Ігар Лялькоў прывітаў прысутных, расказаў, як прайшлі паўфінальныя спаборніцтва. З прамай выступіў намеснік старшыні Еўрапарламента Януш Аньшкевіч. Ён прыгадаў, што Беларусь — краіна еўрапейская, а некаторыя нават, небеспадстаўна, лічаць, што яна ўвогуле знаходзіцца ў цэнтры Еўропы. "Нас, — працягваў ён, — асабліва Польшчу і Літву, звязваюць суседскія адносіны — гістарычныя, сямейныя". Прывітальныя словы сказалі прадстаўнікі пасольстваў Літвы і Польшчы ў Беларусі.

У фінале конкурсу паспяхова ўдзельнічалі таксама каманды вучняў Талькаўскай і Дзераўнянскай сярэдніх школ і Беларускага гуманітарнага ліцэя. Побач з іншымі падарункамі яны атрымалі індывідуальныя прызы ад Грамадскага аб'яднання "Міжнародная асацыяцыя беларусістаў".

Дзіана ГРЫШАНАВА.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ. №46

Дабрадзеі

Швейцарскі офіс па супрацоўніцтве ў Беларусі

У сістэме Федэральнага дэпартаменту замежных спраў (Міністэрства замежных

DEZA
DSC
SDC
COSUDE

DIREKTION FÜR ENTWICKLUNG UND ZUSAMMENARBEIT
DIRECTION DU DEVELOPPEMENT ET DE LA COOPERATION
DIREZIONE DELLO SVILUPPO E DELLA COOPERAZIONE
SWISS AGENCY FOR DEVELOPMENT AND COOPERATION
AGENCIA SUIZA PARA EL DESARROLLO Y LA COOPERACION

спраў Швейцарыі) маецца Швейцарскае ўпраўленне па развіцці і супрацоўніцтве (УРС). Гэтаму ўпраўленню падпарадкаваны Швейцарскі офіс па супрацоўніцтве ў Беларусі.

УРС пачало сваю гуманітарную дзейнасць у Беларусі ў 1993 годзе пры падтрымцы сацыяльна-медыцынскіх праграм Швейцарскага Чырвонага крыжа і Зялёнага крыжа Швейцарыі, а таксама іншых грамадскіх аб'яднанняў. А ў 2001 годзе ў Мінску дзеля аказання гуманітарнай дапамогі насельніцтву Беларусі, найперш пацярпелым у час Чарнобыльскай катастрофы, быў адкрыты Швейцарскі офіс па супрацоўніцтве ў Беларусі. Яго затраты на выкананне розных праектаў у 2003-2005 гадах складуць каля 11 мільёнаў долараў ЗША.

Гуманітарная дзейнасць офіса засяроджана на сацыяльных і медыцынскіх праектах, найперш для насельніцтва Гомельшчыны, якое пацярпела ад Чарнобыльскай АЭС і распаду Савецкага Саюза.

Праграма гуманітарнай дапамогі ўключае таксама інфармаванае сусветнай грамадскасці аб выніках Чарнобыльскай катастрофы шляхам стварэння і падтрымкі міжнароднай Інтэрнет-платформы www.chernobyl.info.

Офісам распачата і працягваецца супрацоўніцтва з Міністэрствам па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь у галіне пра-

філактыкі і ліквідацыі пажараў. Швейцарцы прыслалі беларускім пажарнікам адпаведную тэхніку, дзеляцца з імі сваім вопытам, запрашаюць у госці.

Мае офіс і сваю праграму падтрымкі грамадскіх арганізацый. У рамках гэтай праграмы аказана дамога ў правядзенні IV Міжнароднага кангрэсу беларусістаў. Абмяркоўваюцца з ГА "МАБ" магчымасці правядзення ў 2006 годзе беларуска-швейцарскага "круглага стала", дзе будуць разглядацца пытанні нашага двухбаковага грамадска-культурнага ўзаемадзеяння, стварэння WEB-сайта "Беларусь — Швейцарыя".

Нядаўна ў кіраўніцтве офіса адбыліся змены. Ранейшы яго кіраўнік, спадар Маціяс Вайнгарт, адбыў свой тэрмін. Новым кіраўніком стаў спадар Дэйтрых Дрэйер. У сувязі з гэтым Мінск наведаў Генеральны дырэктар Швейцарскага ўпраўлення па развіцці і супрацоўніцтве пры Федэральным дэпартаменце замежных спраў (Бёрн), а таксама Старшыня праўлення "Глабальнага партнёрства ў імя Ведаў" спадар Пасол Вальтэр Фуст. З гэтай нагоды ў нямецкім цэнтры IBB адбыўся афіцыйны прыём, на якім прысутнічалі прадстаўнікі ўладаў і грамадскасці, у тым ліку з Чарнобыльскай зоны.

Тамара ШКУРКО.

Хада падзей

Адам Міцкевіч у арыгінале і беларускім перакладзе

Сярод удзельнікаў IV Міжнароднага кангрэсу беларусістаў значылася імя супрацоўніка Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Сержа Мышко (Мінск-віча). Ён не толькі навуковец, але і паэт, перакладчык.

Нядаўна адбылася прэзентацыя зборніка вялікага польскага паэта і нашага суайчынніка Адама Міцкевіча "Sonety krymskie = Крымскія санэты", выдадзенага да 10-годдзя Польскага інстытута ў Мінску.

Найноўшыя пераклады ў ім выкананы ў 2000-2004 гадах Сержам Мінскевічам. Ранейшыя (увесцьцкл) — сябрам ГА "МАБ" Ірынай Багдановіч.

Навуковым рэдактарам зборніка з'яўляецца мінская беларусістка, таксама ўдзельніца кангрэсу Інэса Кур'ян (яна ж вяла прэзентацыю). Прадмову напісала польская даследчыца Зоф'я Стэфаноўска. На прэзентацыі прысутнічалі і выступілі з прамовамі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Польшчы ў Беларусі Тадэвуш Паўляк, дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Цэзары Карпінскі. Іншыя выступоўцы з Мінска і Беластока разглядалі розныя аспекты беларуска-польскага літаратурнага ўзаемадзеяння.

Дзіяна ГРЫШАВА.

Пашырэнне беларускай культуры ў свеце

Здабыткі і задачы Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў

Перад вамі, шануюныя калегі, прыкладны тэкст таго даклада, які павінен быў прагучаць 7 чэрвеня на пачатку IV Міжнароднага кангрэсу беларусістаў. Але не прагучаў з-за збегу неспрыяльных акалічнасцей. Па чарнавых накідах, якія павінны былі аформіцца 6 чэрвеня як чыставы варыянт тэксту, яго ўдалося мне, хоць і са спазненнем, пасля выхату з бальніцы, узнавіць, няхай і ў крыху скарачаным выглядзе, з некаторымі карэктывамі.

Прыгадаю, што наша асацыяцыя была арганізацыйна аформлена на I кангрэсе, які адбыўся ў Мінску ў маі 1991 года. Нашымі сузаснавальнікамі тады выступілі міністэрствы адукацыі, замежных спраў і культуры, а таксама Нацыянальная акадэмія навук Беларусі. Дакументы кангрэсу былі юрыдычна аформлены, а асацыяцыя зарэгістравана ў Міністэрстве юстыцыі Беларусі.

Паводле статута, вышэйшым органам асацыяцыі з'яўляецца кангрэс, які збіраецца не радзей аднаго разу ў чатыры гады. Апошні, трэці, адбыўся ў 2000 годзе. Але ў належны час у мінулым годзе па розных прычынах нам не ўдалося склікаць чарговы кангрэс. І тады мы былі вымушаны папрасіць сяброў, каб яны працягнулі паўнамоцтвы камітэта і рэвізійнай камісіі да 1 ліпеня 2005 года. Атрымаўшы згоду на гэта, распачалі падрыхтоўку сёлета кангрэсу, прысвечанага, як нам здаецца, актуальнай праблематыцы "Беларуская культура ў кантэксце культуры еўрапейскіх краін". На гэты форум паступіла звыш 220 заявак на выступленні з дакладамі, паведамленнямі і ўдзел у дыскусіях. Праўда, не ўсе змаглі прыехаць, бо якраз ідуць экзамены ў вышэйшых навучальных установах. І тым не меней колькасць зарэгістраваных удзельнікаў (звыш 170 выступоўцаў, у тым ліку 55 дэлегатаў) даволі высокая. Яна сведчыць як аб правамоцнасці кангрэсу, так і за патрабаванасці абвешчанай тэматыкі, патрэбнасці існавання асацыяцыі.

Колькі ж нас сёння? Праведзенае перад кангрэсам упарадкаванае запіўненых анкет, а гэта асноўны наш дакумент, сведчыць, што — 592 асобы. Праўда, не ўсе беларусісты, заяўленыя ў спісах нацыянальных асацыяцый і пярвічных суполак, запіўнілі анкету... На пачатку 2000-х гадоў адбылося пэўнае скарачэнне колькасці сяброў. Але перад кангрэсам яна з лішкам узнавілася: было запіўнена звыш 70 новых анкет, прыняты новыя сябры з Беларусі і замежжа.

На сённяшні дзень у асацыяцыі прадстаўлены беларусісты з 25 краін. У некаторых яны аформлены арганізацыйна — у нацыянальных і рэгіянальных асацыяцый, а таксама пярвічных суполак (Балгарыя, Беларусь, Венгрыя, Вялікабрытанія, ЗША, Латвія, Літва, Польшча, Расія, Украіна, Японія). У іншых (Аўстрыя, Германія, Індыя, Італія, Казахстан, Канада, Македонія, Нарвегія, Сербія, Славакія, Славенія, Фінляндыя,

Швейцарыя, Швецыя) дзейнічаюць толькі асобныя беларусісты — індывідуальныя сябры, што таксама прадугледжана нашым статутам. На жаль, у апошні час у нас згубіліся сувязі з Грэцыяй, Румыніяй, Таджыкістанам, Францыяй і Эстоніяй, не далі вынікаў спробы ўстанавіць кантакты з Грузіяй, Іспаніяй, Кітаем і Малдовай. Новаму складу камітэта будзе тут над чым папрацаваць.

За час, які прайшоў пасля III кангрэсу, мы страцілі многіх сваіх калег. Найперш дазвольце назваць імя народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава, які ў 1991 годзе быў адным з сузаснавальнікаў нашай асацыяцыі і на якога потым мы двойчы адсылалі дакументы ў Швецыю, рэкамендуючы на Нобелеўскую прэмію, імёны вядомых вучоных і літаратараў Уладзіміра Анічэкі (Беларусь), Альберта Барташэвіча (Польшча), Вацлава Жыдліцкага (Чэхія), Зоры Кіпель (ЗША), Аляксея Майсейчыка, Льва Мірачышка (Беларусь), Аляксандра Мыльнікава (Расія), Пітэра Джона Мэя (Вялікабрытанія), Браніслава Плотнікава (Беларусь), Юрыя Сураўцава (Расія), Францішка Сяліцкага (Польшча), Анатоля Фядосіка, Івана Ціпчанкі (Беларусь), Валерыя Чэмонаса (Літва), Ірыны Шаблоўскай, Язэпа Юхо (Беларусь). Іх постаці, зробленае імі застаюцца ў нашай памяці.

Месца старэйшых беларусістаў, у тым ліку тых, што адыйшлі ад нас, паступова, хоць і недастаткова актыўна займае навуковая і творчая моладзь. У апошні час істотна абнавіліся як нацыянальныя асацыяцыі, так і кіраўніцтва імі ў ЗША і Польшчы. Многа моладзі, кандыдатаў навук і навуковых супрацоўнікаў без ступені сярод удзельнікаў сённяшняга кангрэсу, што сведчыць аб перспектывнасці нашага развіцця. Побач з тым даводзіцца шкадаваць, што некаторыя вядомыя даследчыкі маладога і сярэдняга ўзросту або перапынілі з намі сувязі (Астрыд Зам, Райнер Лінднер, Бернрад Х'яры з Германіі, Вірджынія Шыманец з Францыі), або ўвогуле не далучыліся да нас.

Аб нашай дзейнасці можна найперш меркаваць па навуковых канферэнцыях, сімпозіумах, чытаннях і "круглых сталах", якія адбыліся паміж трэцім і чацвёртым кангрэсамі. У Мінску і Астравы прайшлі II беларуска-рускія японскія чытанні, прысвечаныя асобе і спадчыне ўраджэнца Беларусі, выдатнага вучонага і падарожніка, першага консула Расіі ў Японіі Восіпа Гашкевіча (2002), у Мінску і Любані — міжнародная навуковая канферэнцыя памяці польскага і беларускага паэта і этнографа Уладзіслава Сыракомлі (2003), у Мінску — "Ежы Гедройц і Беларусь" (2001). Адбыліся "круглыя сталы", на якіх упершыню разглядаліся беларуска-бельгійскія (2001) і беларуска-іспанскія (2003) грамадска-культурныя сувязі. Беларускія і польскія

філолагі, гісторыкі і культуролагі папераменна збіраліся, у пэўным сэнсе спаборнічаючы, то ў Польшчы, то ў Беларусі для абмеркавання грамадска-культурных узаемадзячынненняў паміж нашымі краінамі.

ГА "МАБ" актыўна ўдзельнічала ў правядзенні навуковых мерапрыемстваў, супольных з іншымі аўтарытэтнымі ўстановамі і арганізацыямі. Так, у 2002 годзе ў рамках Міжнароднага сімпозіума "Разнастайнасць моў і культур у кантэксце глабалізацыі", які прайшоў у 2002 годзе ў Мінску пад эгідай ЮНЕСКА, асацыяцыяй быў арганізаваны самастойны "круглы стол" пад назвай "Вытокі фізічнага і маральнага тэрарызму ў эпоху глабалізацыі". На ім працавалі дзве секцыі — "Што могуць супрацьпаставіць тэрарызму рэлігія, навука, літаратура, мастацтва, сродкі масавай інфармацыі?" і "Міжкультурная камунікацыя як шлях паразумення паміж дзяржавамі, народамі, канфесіямі". Побач з беларускімі вучонымі ў абмеркаванні актуальных пытанняў удзельнічалі калегі з Венгрыі, Літвы, Нарвегіі, Польшчы, Расіі, Турцыі, Украіны, Чэхіі, Швецыі. Матэрыялы гэтага "круглага стала" былі выданыя асобнай кнігай, якая атрымала высокую ацэнку грамадскасці.

Сябры асацыяцыі плённа выступалі з асноўнымі дакладамі на міжнародных канферэнцыях і "круглых сталах". "Культурная спадчына Вялікага Княства Літоўскага і яе значэнне для сённяшняй Беларусі і Літвы, узаемаразумення ў Еўропе" (Рымдзюны, 2001), "Пераклад збліжае народы" (Мінск, 2001), "Роля беларускай дыяспары ў захаванні і развіцці беларускай культуры" (Лондан, 2001), "740-годдзе каранацыі Міндоўга" (Навагрудак, 2003), "Гістарычныя сувязі Беларусі" (Залесе, 2003), "Знакамітыя мінчане XIX-XX стагоддзяў" (Мінск, 2004) і іншых. У беларускай сталіцы лікава прайшлі прэзентацыі кнігі "Шведы ў гісторыі і культуры Беларусі" Андрэя Котлярчука (Швецыя), "Альфуркан Татарскі" Поля Сутэра (Швейцарыя), цэлай серыі выданняў, прысвечаных Падляшшу, маскоўскім калегам Юрыя Лабінцава і Ларысы Шчавінскай (гэта быў вынік іх дзесяцігадовай руска-беларуска-польскай навуковай праграмы, шматлікіх экспедыцый).

Зразумела, што я павінен адзначыць хаця б некалькі ініцыятыў нацыянальных і рэгіянальных асацыяцый, пярвічных суполак. Венгерскія беларусістамі рэгулярна ў Будапешце і Брэсце праводзяцца канферэнцыі, прысвечаныя мовам Вялікага Княства Літоўскага і, шырэй, мовам тагачаснай Еўропы. Санкт-пецярбургская рэгіянальная асацыяцыя рэгулярна абмяркоўвае пытанні беларускай прысутнасці, беларускай дыяспары ў "паўночнай сталіцы" і выдае адпаведныя зборнікі. Літоўскія беларусісты адзначылі спецыяльнай навуковай канферэнцыяй 10-годдзе сваёй нацыянальнай асацыяцыі. А суполка Гомельскага дзяржаўнага ўнівер-

Працяг на 6-ай стар.

Пашырэнне беларускай культуры ў свеце

Здабыткі і задачы Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў

сітэта імя Францыска Скарыны, самая шматлікая сярод абласных, прыняла актыўны ўдзел у арганізацыі канферэнцыі "Скарына і наш час" (Гомель, 2004).

Правесці кангрэс, канферэнцыю ці "крутлы стол" — гэта толькі палавіна справы. Не менш важна надрукаваць і распаўсюдзіць іх матэрыялы. За справядачны перыяд былі выданы 10 кніг нашага асноўнага зборніка "Беларусіка=Albaruthenica". Па выніках III Міжнароднага кангрэсу беларусістаў, які прайшоў у дзвюх сесіях, вясенняй і асенняй, у 2000-2001 гадах выйшла ажно шэсць тэматычных зборнікаў. Астатнія чатыры ўключаюць матэрыялы нашых беларуска-белгійскага і беларуска-японскага форуму, а таксама канферэнцый, прысвечаных літаратурнаму перакладу і спадчыне Уладзіслава Сыракомлі. Падрыхтаваны да друку адзінаццаты (па чарговым 27-ы) серыйны зборнік пад назвай "Беларусь — Іспанія".

Парадавалі сваімі кнігамі многія беларускія і замежныя беларусісты. Назаву толькі некалькі выданняў, якія былі надасяны або перададзены ў бібліятэчны збор ГА "Маб". Гэта (у алфавітным парадку аўтараў) — "Авангард і традыцыя: Беларуская паэзія на хвалі нацыянальнага адраджэння" Ірыны Багдановіч (Мінск), "Творцы беларускага літаратурнага руху ў Польшчы. 1958-1998" Аляксандра Баршчэўскага (Варшава), "Дванаццатка" Янкі Запрудніка (Нью-Йорк), "Athila" Міклаша Олаха ў польскіх і беларускіх перакладах XVI стагоддзя Андрэа Золтана (Будапешт), "Беларускі і беларусаведны друк на Захадзе" Зоры і Вітаўта Кіпеляў (Нью-Йорк), "Святочная культура ў гарадах Расіі і Беларусі XVII стагоддзя: Афійцыйныя цырымоніі і святочная абраднасць" Андрэа Котлярчука (Санкт-Пецярбург), зборнік беларускіх вершаў "У зязюльчым у барку" Маі Львовіч (Харкаў), англамоўнае і беларускамоўнае выданні манаграфій "Беларуская літаратура дыяспары" (Бірмінгем; Мінск) і "Беларуская літаратура ў 50-60-я гады XX стагоддзя" (Мінск) Арнольда Макміліна (Лондан), "Паходжанне ўкраінцаў, расіянаў, беларусаў ды іхніх моў" Рыгора Піўтарака (Кіеў), "Людзі культуры з Гродзеншчыны" Аляксея Пяткевіча (Гродна), "Паміж этнічнай зборнасцю і нацыянальнай супольнасцю", "Хто такія беларусы?" і "Беларусы: (Погляд з Польшчы)" Рышарда Радаіка (Люблін; Магілёў), "Беларускія абрадавыя святы" Алега Рудакова (Іркуцк), "Нарыс гісторыі Беларусі ад старажытнасці да канца XVIII стагоддзя" Генадзя Сагановіча (Люблін; Мінск), "Беларусь і памежжы" Эльжбеты Смукі (Варшава), "Deja vu, або Успамін пра будучыню" Івана Штэйнера (Мінск), "Гісторыя Беларусі" XIX-XX стагоддзяў Захара Шыбека (Люблін; Мінск) і многія іншыя. Пад рэдакцыяй Аляксандра Баршчэўскага і Міколы Хаўстовіча выходзіла серыйнае вы-

данне "Acta Albaruthenica". ГА "Маб" выступіў у свой час заснавальнікам беларуска-польска-літоўскага кварталніка "Край=Крај". За мінулае пяцігоддзе пад рэдакцыяй Яўгена Іванова з'явіліся 7-14 нумары.

У справядачны гады камітэт ГА "Маб" прыкладваў немалыя старанні, каб мець уласны перыядычны орган. Да 2003 года працягвалася выданне штомесячнага аналітычна-інфармацыйнага і культуралагічнага бюлетэня "Кантакты і дыялогі" (усяго выйшлі 82 нумары), які атрымоўваў усё большую папулярнасць (асабліва з-за бібліяграфіі літаратуры пра ўзаемадзеянне культур) — яго матэрыялы часта перадрукоўваліся, на іх спасылаліся. Але потым не стала сродкаў, магчымасці бясплатна рассылаць экзэмпляры. І нас прытуліў пад той жа назвай "Голас Радзімы". На сённяшні дзень мы маем у ім 44 з'ядзеныя старонкі. Аднак з-за высокага кошту падпіскі на газету ён даходзіць далёка не да ўсіх сяброў асацыяцыі. Раздаюцца галасы, што ў наш віртуальны час пара стварыць уласны сайт (або абнавіць стары). Ды пакуль той сайт — можна было б, (прынамсі нейкі час) змяшчаць традыцыйныя ўжо старонкі ў тым жа "Голасе Радзімы" (калі на тое будзе добрая воля рэдакцыі; не забывайма, што яна ўсё ж дзяржаўная, а мы — грамадскае аб'яднанне).

Гаворачы пра перыядычныя выданні, трэба прыгадаць, што сябры асацыяцыі ў Польшчы рэдакуюць унікальны па сваёй задуме штогоднік "Annus Albaruthenicus" (Сакрат Яновіч у Крынках), паўгадавік "Bialoguskie Zeszyty Historyczne" (Яўген Мірановіч у Беластоку), альманах "Тэрмапілы" (Ян Чыквін у Беластоку); у Францыі — кварталнік "Perspectives bielorusiennes" (Марыя Гужон і Вірджынія Шыманец у Парыжы; у апошні час мы перасталі яго атрымоўваць). Выдавецкай дзейнасцю займаюцца сябры Гай Пікарда ў Лондане і Алег Рудакоў у Іркуцку.

І, натуральна, у мінулае пяцігоддзе адбываўся навуковы і творчы рост сяброў асацыяцыі. Выдаўшы манаграфію па гісторыі музейнай справы, абараніў доктарскую дысертацыю па культуралогіі Валянцін Грыцкевіч (Санкт-Пецярбург). У Мінску членамі-карэспандэнтамі НАН Беларусі ў апошні час сталі Аляксандр Лакотка і Сцяпан Лаўшук, дактарамі навук — Вольга Дадзімава, Сяргей Кавалёў, Мікола Хаўстовіч, Вольга Шарая, Вольга Шынкярэнка і іншыя. Дырэктарам Інстытута мовазнаўства НАН Беларусі быў прызначаны Аляксандр Лукашанец, мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору — Аляксандр Лакотка, дэканам гістфака Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта — Мікалай Забаўскі. Дзяржаўнай прэміі Беларусі ўдастоены Васіль Жураўлёў (Інстытут літаратуры НАНБ) і Пятро Лысенка (Інстытут гісторыі НАНБ),

прэміі акадэміі навук Беларусі, Малдовы і Украіны — членкарэспандэнт НАНУ Рыгор Піўтарак і яго беларускія калегі Уладзімір Мархель і Жанна Шаладонова за ўкраінскі вярнянт кнігі пра нашы сувязі, прэміі "За духоўнае адраджэнне" — прафесар БДУ Іван Чарота, прэміі імя Андрэя Дравіча — пісьменнік Сакрат Яновіч (Крынікі, Польшча). Камітэт ГА "Маб" выступіў з ініцыятывай аб узнагароджанні некалькіх замежных сяброў асацыяцыі медалём Францыска Скарыны.

Як і раней, дзейнасць Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў была ў справядачны перыяд скіравана на пашырэнне беларускай культуры, яе прысутнасці ў свеце. Прытым рабілася гэта, як і запісана ў нашым статуте, навуковым шляхам — праз правядзенне міжнародных форуму, выданне іх матэрыялаў, забеспячэнне замежных сяброў патрэбнай літаратурай або прынамсі (перасылка кніг і часопісаў дорага каштуе) бібліяграфічнай інфармацыяй. На жаль, дасягаюцца гэтыя мэты далёка не поўнаасцю і з вялікімі цяжкасцямі.

Па-першае, нашы цяжкасці абумоўлены недахопам фінансаў. У апошні час дзяржава нам, як грамадскаму аб'яднанню, не выдзяляе ніякіх сродкаў, а добрадзеяства цяпер у нас асабліва не заахочваецца. Таму мы рашылі больш увагі ўдзяляць збору сяброўскіх складак. І не памыліся. Паспяхова сабраны складкі ў БДУ, Беларускім педуніверсітэце, Мінскім лінгвістычным універсітэце, інстытутах літаратуры і мовазнаўства НАН Беларусі, Гомельскім універсітэце імя Францыска Скарыны. Сабраныя сродкі выкарыстаны пры падрыхтоўцы гэтага кангрэсу. Мы вельмі ўдзячныя за садзейнічанне таксама Беларускаму Шуманаўскаму таварыству, рабочай групе "Беларуска-нямецкія сустрэчы", Беларускаму харытатывунаму тасту (Вялікабрытанія), Польскаму інстытуту ў Мінску (дарэчы, з ім мы правялі летась сумесную выставу), Швейцарскаму офісу па супрацоўніцтву ў Беларусі, паасобным замежным сябрам.

Па-другое, нас і нашу дзейнасць недастаткова добра ведаюць, у чым безумоўна ёсць і наша віна, часта блытаюць нас са Згуртаваннем беларусаў свету "Бацькаўшчына", надзяляюць асацыяцыю неадэкватнай палітычнай афарбоўкай. Далёка не ўсіх задавальняе тое, што найперш мы займаемся навуковай дзейнасцю. З розных бакоў робяцца спробы палітызаваць асацыяцыю, штурхнуць яе або ўлева, або ўправа. Мы звычайна адказваем, што для палітычнай дзейнасці ёсць партыі, іншыя арганізацыі. Мы ж заснаваны для навукова-асветніцка-культурных, пазітывісцкіх мэт, якія ў гістарычнай перспектыве аказваюцца найбольш карыснымі. Гісторыя таму дае шматлікія прыклады.

Па-трэцяе, нас сапраўды недастаткова ведаюць і часта не жадаюць ведаць у свеце, хоць у апошнія гады сітуацыя змяняецца да лепшага. Мне часта задавалі пытанні, нават дасведчаных людзі, нават славісты са славянскіх краін (Харватыя, Славенія)

накштатт: а дзе ж тая Беларусь знаходзіцца — "да Урала ці за Уралам?". Або: а хто ж гэтых беларусаў прыдумаў — бальшавікі ці бэнэфаўцы, бо раней пра такіх нешта не чулася... Даводзіцца цярыліва тлумачыць, што наша нацыя, наша дзяржава маюць усе правы на існаванне. Бо ў нас нармальна, толькі недастаткова вядома ў свеце гісторыя, якая бярэ свой пачатак з Полацкага, Тураўскага, Гарадзенскага і Наваградскага княстваў. Бо наш Полацк упамінаецца ў летапісанні адначасова з Кіевам і Ноўгарадам. Праўда, потым мы выступалі ў гісторыі пераважна пад чужымі найменнямі — то русінаў, то літвінаў (да таго ж гэтыя найменні блізкія да найменняў сённяшніх суседзяў, таму лёгка для падмены, "прысваення"). Мы стагоддзямі ўваходзілі ў склад большых, шматэтнічных утварэнняў (Кіеўскай Русі, Вялікага Княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі, Савецкага Саюза) і таму заставаліся ў іх цені.

Аднак вернемся да беларускай прысутнасці ў свеце. Я перакананы, што наша недастатковая вядомасць адмоўна адбіваецца не толькі на справах навуковых ці культурных, але і на палітычных, эканамічных. У іншых еўрапейскіх краінах дзеля гэтага існуюць спецыяльныя дзяржаўныя структуры, якія маюць разгалінаваны сеткі сваіх устаноў за рубяжом. Прыгадаем Польскі інстытут, Інстытут Гётэ, Брытыш Кансл, прыгадаем дзейнасць Інстытута Украіны ці Інстытута Латвіі. У нас жа нічога такога няма, бо пакуль не стае сродкаў. Таму мы спадзяемся, што такую ролю маглі б для пачатку выконваць (як кажуць, на грамадскіх пачатках) нацыянальныя асацыяцыі беларусістаў у паасобных краінах. Яны маглі б цясней супрацоўнічаць з нашымі пасольствамі (зрэшты, так і атрымоўваецца, скажам, у Польшчы ці Латвіі). І гэта не было б палітычным заагаваннем, чаго баяцца некаторыя нашы сябры. Бо навука, культура не павінны пакутаваць у сувязі з тым, што ў кагосьці такія ці іншыя палітычныя сімпатыі ці антыпатыі.

Як бачым, работы ў нас наперадзе многа. Тут мы павінны ставіць перад сабой і стратэгічныя, перспектывныя, і тактычныя, будзённыя задачы. Да другіх я аднёс бы выданне матэрыялаў кангрэсу. Мяркуюцца таксама, што ў бліжэйшы час з нашым актыўным удзелам пройдуць Міжнародная навуковая канферэнцыя, прысвечаная спадчыне Уладзіміра Караткевіча (у сувязі з 75-годдзем з дня яго нараджэння), "Круглы стол", на якім будзе абмяркоўвацца беларуска-швейцарскае грамадска-культурнае ўзаемадзеянне, і іншыя мерапрыемствы.

У заключэнне дазвольце выказаць падазяку ўсім тым, хто самаахварна, бо безаплата працаваў на ніве беларусістыкі, рыхтаваў гэты кангрэс, выказаць надзею, што на кангрэсе, на справядачна-перавыбарным яго сходзе, кіраўніцтва асацыяцыі істотна абновіцца, амалодзіцца, стане больш актыўным у выкараднай дзейнасці на пашырэнні беларускай прысутнасці ў свеце.

Адам МАЛЬДЗІС.

Юбілеі "Паяднальнік" беларускай і нямецкай культур

Споўнілася 75 гадоў вядомаму літаратуразнаўцу і перакладчыку, кандыдату філалагічных навук, сябру нашай асацыяцыі Уладзіміру Сакалоўскаму. Ён нарадзіўся ў сялянскай сям'і ў вёсцы Мальканавічы цяперашняга Слонімскага раёна Гродзенскай вобласці. Закончыўшы факультэт замежных моў Гродзенскага педінстытута, працаваў выкладчыкам і дырэктарам сельскіх школ, перакладчыкам у ГДР, выкладчыкам Рыжскага інстытута інжынераў грамадзянскай авіяцыі. У 1977 годзе У. Сакалоўскі абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму "Беларуска-нямецкія літаратурныя сувязі перыяду Веймарскай рэспублікі", пасля чаго перайшоў на работу ў Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы, затым — у Скарынаўскі цэнтр.

Рупліўцам на ніве беларуска-нямецкага культурнага ўзаемадзеяння выданы кнігі "Пара станаўлення", "Беларуская літаратура ў ГДР", "Беларуская савецкая літаратура за мяжой" (у сааўтарстве), апублікавана нямала артыкулаў на беларускай, нарвежскай, нямецкай мовах. Апошняя манаграфічная праца вучонага ўбачыла свет у ФРГ.

У. Сакалоўскі прымае актыўны ўдзел у дзейнасці ГА "Маб". У 1993 годзе быў выбраны прэзідэнтам Беларуска-нямецкай асацыяцыі культурна-асветных ініцыятыў. Тады ж стаў сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Святлана КАРПУЧОК.
НА ЗДЫМКУ: У. САКАЛОЎСКІ (краіні справа) з прафесарамі Фрыдрыхам ШОЛЬЦАМ (Мюнстэр) і Арнольдам МАКМІЛІНЫМ (Лондан) на сімпозіуме "Беларусь і Захад" (Мюнстэр, 1991).

У гасцях у мадам Бюрні

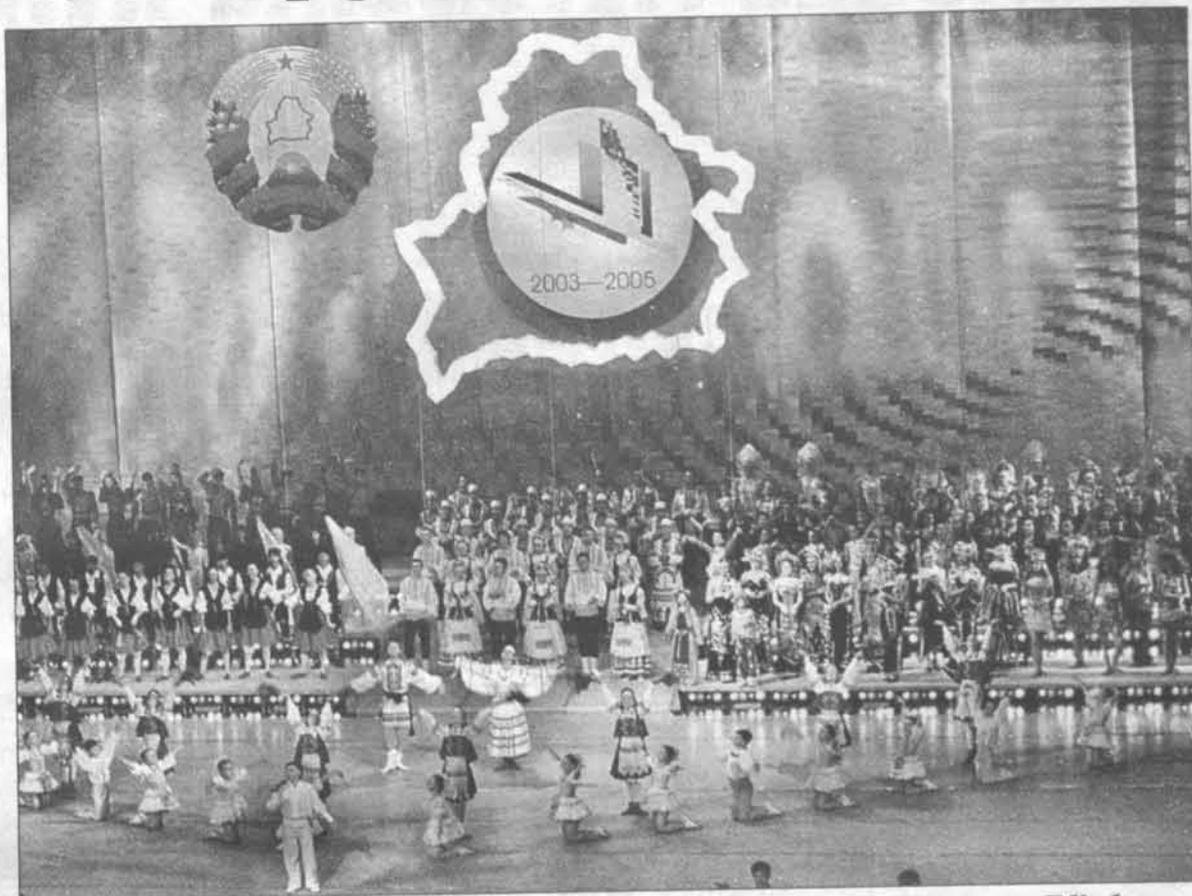
Нядаўна Жанет Бюрні, дырэктару фонда вядомага белгійскага паэта Марыса Карэма, споўнілася 80 гадоў. Яна ўдзельнічае ў рабоце асацыяцыі беларусістаў. Яе артыкул пра беларуска-белгійскія літаратурныя сувязі змешчаны ў нашым зборніку "Беларусіка-23".

У юбілейныя дні Жанет Бюрні (справа) наведвала кіраўніца беларускага дзіцячага хору Алена Гуляева. А сфатаграфавалі іх белгійскі пісьменнік Ралан Фарэр.

Тамара АНТАНОВІЧ.

Фестываль

"Беларусь — мая песня"

На пачатку ліпеня ў Мінску ў Палацы Рэспублікі адбыліся заключныя мерапрыемствы II Усебеларускага фестывалю народнага мастацтва "Беларусь — мая песня".

НА ЗДЫМКУ: фінал заключнага канцэрта.
Фота Аляксандра ЛАБАДЫ.

С К А Р Б Н К А

Народны каляндар

Што поле ўродзіць — жнівень знаходзіць

Назва месяца адлюстроўвае асноўны клопат селяніна ў гэтую пару — жніво.

1 жніўня — прысьвятак **Макрыны**, з якім асацыіруецца макрэча, дажджлівае надвор'е.

2-га — **Ілля**, свята дажджоў і навальніц, прысьвечанае язычніцкаму богу Перуну, апекуну земляробства, абаронцу ад нячыстай сілы, успрымаецца як канец лета і пачатак восені: "Прышоў Пятрок — сарваў лісток, прышоў Ілля — сарваў два"; "Ілля жніво пачынае, а лета канчае". Калі набліжаецца свята, прыказка нагадвае: "Ілля блізка: гніся, баба нізка, уставай раненька ды жні дапазенька". Заканчвалі касавіцу, хадзілі талакою касіць удовам.

4 жніўня — **Мар'я** (Магдалена). Імя хрысціянскай пакутніцы Марыі Магдалены, якое дало назву прысьвятку, асацыіруецца ў народзе з клопатамі жанчын аб ураджаі і прадказаннем надвор'я: "На Мар'ю росна — лён будзе шэры, неўмалотны"; "Магдалена — вады па калена".

6 жніўня — **Барыс** (Глеб, Барыс Палікоп), адзін з апекуноў земляробства: "Барыс і Глеб — паспеў хлеб".

7 жніўня — **Ганны** — прысьвятак, які асацыіруецца з дбайнай жняў: "Святы Барыс снапы зносіць, святыя Ганны дамоў возіць".

9 жніўня — **Палікоп**, дзень жніва, у які нібы маланка паліць копы, стагі, хаты.

13 жніўня — **Спасаўскія запускі**, прырададзень Спасаўскага посту.

14 жніўня — **Макавей** (Макаўе, Першы Спас, Спас Мядовік), свята маку. Праводзілі абрады з макам, ужывалі яго ў ежу, рабілі варэнікі з мёдам, а таксама елі тое, у што можна было макаць. Асвятчалі ваду, зёлкі, садовыя кветкі, моркву, сланечнік. Елі пірагі з макам і моркваю.

Да 28 жніўня — **Спасаўка** — 15-дзённы асенні пост.

16 жніўня — **Антоні-Віхравей**. Дзень пазначаны маланкамі, вятрамі і дажджамі. У католікаў — Рох, маленькі святок, кірмаш на паненак: дзёўкі і хлопцы ездзілі з бацькамі на кірмаш, дзе рабілі змовіны, дамаўляліся пра пасаг.

19 жніўня — **Яблычны Спас** (Другі Спас, Вялікі Спас), свята садавіны, якую асвятчаюць у гэты дзень. "Спас — усяму час". Пачыналі сеяць азіміну. "Спас — і лета ад нас".

23 жніўня — **Лаўрэн**, дзень млынара.

28 жніўня — **Прачыстая** (Успленне, Багародзіца, Першая Прачыстая, Спажа, Зельная). Асвятчалі зёлкі і гародніну, а таксама "бараду" — апошні снапок, зернем якога пасля Прачыстай пачыналі засеўкі. Наладжвалі свята свечкі: пераносілі яе з адной хаты ў другую, гасцявалі.

У некаторых раёнах лічылася, што ад Прачыстай пачынаецца "маладое бабскае лета" (да Галавасека 11 верасня).

Падрыхтавала
Рэгіна ГАМЗОВІЧ
па матэрыялах
Алеся ЛОЗКІ.

Дзіцячая чытанка

Урокі

Дзеда Усёведа

Добры дзень, мае дарагія хлопчыкі і дзяўчынкі!
Сёння прапаную ўрок: **Насякомыя і павукападобныя**.

Запомніце словы, з якімі сустракаліся ўпершыню. Складзіце з імі сказы.

Насякомыя — насекомье.
Насякомаўлоўнік — насекомоуловитель.
Насякомаедны — насекомоядный.
Матылёк — бабочка.
Хрушч — майский жук.
Конік — кузнечик.
Цвыркун — сверчок.
Авадзень — овод.
Чмель — шмель.
Камар — комар.
Гіз — слепень.
Муха — муха.
Страказа — стрекоза.
Страказіны — стрекозій, стрекозіный.
Строкат — стрекот.
Пчала — пчела.
Аса, восы (мн.л.) — оса, осы.
Туркаўка — медведка.
Мурашка — муравей.
Мурашнік — муравейник.
Тля — тля.
Божья кароўка — божья коровка.
Бльха — блоха.
Павукападобныя — паукообразныя.
Павук — паук.
Скарпіён — скорпион.
Скарпіёнавы — скорпионий.
Ілжэскарпіёны — лжескорпионы.
Клешч — клещ.
Сенакосцы — сенокосцы.

ЦІКАВЫЯ ДАВЕДКІ

Насякомыя — клас беспазваночных жывёл тыпу членістаногіх. Найбуйнейшая група жывёл (больш за адзін мільён відаў, каля 70 працэнтаў ад агульнай колькасці відаў). Вядомы з сярэдняга дэвону (каля 380 мільёнаў гадоў назад).

Павукападобныя — клас беспазваночных жывёл тыпу членістаногіх. Вядомы з сілuru (каля 440 мільёнаў гадоў назад). Існуе 13 атрадаў.

Прачытайце і запомніце загалкі. Загадайце іх сваім знаёмым.

Што за істота, адгадай хутчэй:
Восем ног, восем вачэй.
(Павук).

Дзяўчынка кветку ўзяць хапела,
А кветка — пырх і паляцела.
Завецца як жа кветка тая,
Што крыльцы мае і лягае?
(Матылёк).

У цёмнай цямніцы панны
кросны саткалі.

(Соты, пчолы).

Ля ракі жыве
званар,
Ён балотны гаспадар.
Даўганогі, даўганосы,
Голас тонкі, а сам строгі.
(Камар).

Чорны, ды не воран,
Рагаты, ды не бык
Шэсць ног без кашыт,
Ляціць — вые, сядзіць — землю рые.
(Жук).

СКОРАГАВОРКІ

У мухі няма вуха
Няма вуха ў мухі.

Сеў Макарку на твар камарых,
Злавіў Макарка камарыка на твары.

Пчолка з чмелем у чоўніку
плылі.

ВЕРШЫ-ЖАРТЫ

АСА Ў ВАЛАСАХ
У мяне ў валасах
Заблудзілася аса.
Бедная галоўка! —
Кажы сябар Лёўка. —
Кідай, дружа, гульні,
Мігам да цырульні...

Я паслухаў
Лёўку,
Стрыгся... пад "ну-
лёўку"...

(У. Мазо).

ЧМЯЛІ

Чмялёў аднойчы на раллі
Рыгорка з Юзікам знайшлі.
— Чур мой! — Чур мой!
— Чур мой! — Чур мой!
— Ай-яй! — Ой-ёй! — Ай-яй!
Ой — ёй!
Чмялі сяброў так пакусалі,
Што дома ледзьве пазнавалі.

МУРАШЫНАЯ БУДОЎЛЯ

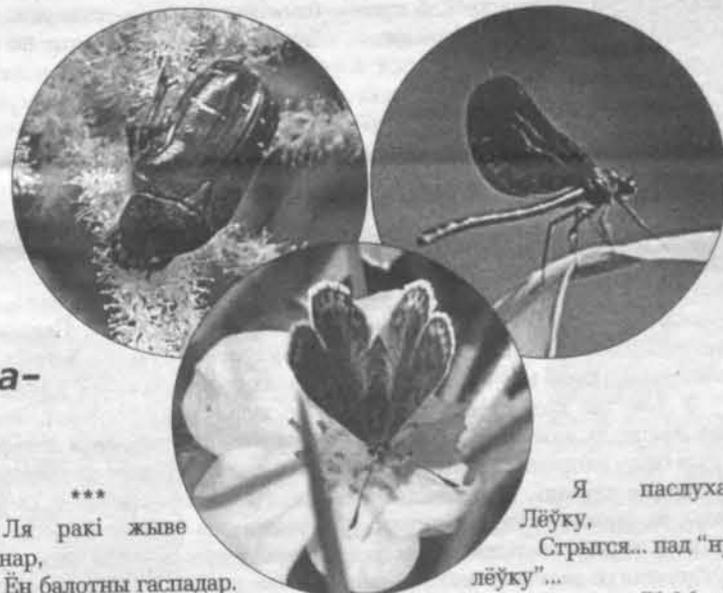
Паглядзі: у лясной глушы
Дом будуюць мурашы.
Цягнуць трэскі, піляць дошкі —
Пазайздросцяць птушкі, мошкі...
Так стараюцца заўзята:
Праца ім — ну проста свята.
Дружна, весела працуюць.
Паглядзіш — нібы танцуюць.
І шчыруюць, і віруюць...
Абібоку не даруюць.
Я і сам стаць бы рады
Членам гэткае брыгады.

(У. Маро).

На гэтым я заканчваю свой
урок.

Да новых сустрэч!
Ваш Дзед УСЁВЕД.

Падрыхтавала
Святлана КАРПУЧОК.

Меркаванне спецыяліста

Нематэрыяльная гісторыка-культурная спадчына

Пытаннем вывучэння і аховы нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны беларускія навукоўцы займаюцца даўно. З 2001 года гэтыя пытанні разглядаюцца Галоўным упраўленнем па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, распрацоўваюцца пэўныя дакументы — нароўні з матэрыяльнай культурнай спадчынай. У 2002 годзе міністр культуры Рэспублікі Беларусь Леанід Гуляка зацвердзіў “Часовае палажэнне аб ахове духоўнай (нематэрыяльнай) гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь”, а затым з 2003 года ў Беларускім інстытуце праблем культуры была створана часовае творчая група па распрацоўцы самога палажэння. Каардынавала распрацоўку вядучы навуковы супрацоўнік інстытута Тамара ВАРФАЛАМЕЕВА. Яна з’яўляецца таксама членам Савета і экспертам па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ўпраўлення, названага вышэй. Мы папрасілі яе раскажаць пра тыя намаганні, якія прыкладалі спецыялісты, каб у Беларусі былі прыняты шэраг дакументаў аб ахове нематэрыяльнай спадчыны. Яны шмат значаць у плане падрыхтоўкі заканадаўчай базы. Сярод краін Садружнасці незалежных дзяржаў Беларусь адзіная мае падобныя напрацоўкі.

На актуальнасць праблемы аховы нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны этнамузыкалагі (даследчыкі песеннага і інструментальнага фальклору) звярнулі ўвагу ў канцы 60-х гадоў ХХ стагоддзя. Сярод спецыялістаў у галіне традыцыйнай мастацкай культуры менавіта этнамузыкалагі выказалі ідэю аб тым, што аўтэнтычныя формы з’яўляюцца каштоўным і глыбока спецыфічным тыпам сучаснай культуры, які патрабуе спецыяльнай увагі, што ў першую чаргу вымагае яе абароны.

Праводзячы фальклорныя экспедыцыі (у той час мы пачалі даследаванне рэгіянальных песенных сістэм на Беларусі), бачылі і чулі, колькі рознага і адметнага захоўваецца ў рэгіёнах. У канцы 60-х гадоў аўтэнтычныя формы традыцыйнай культуры яшчэ працягвалі вызначацца сістэмнай захаванасцю жанраў і стыляў, наяўнасцю выдатных спевакоў і інструменталістаў, танцораў і апавядальнікаў, запатрабаванасцю іх творчасці ў вясковым асяроддзі. Да таго ж, яшчэ не было цікавасці з боку дзяржавы да гэтай культуры, не было спроб яе “арганізаваць”. Таму ў многіх мес-

цах яна працягвала існаваць у рэжыме самарэгуляцыі, самакіравання і самааднаўлення, як гэта было адвечна.

Але ўжо тады нам стала зразумела, што існуе небяспека падмены першасных, арыгінальных форм народнай вясковай культуры другаснымі — арганізаванай мастацкай самадзейнасцю. Каб прыпыніць нарастаючы разбуральны працэс, мы пачалі звяртацца з афіцыйнымі лістамі да адказных чыноўнікаў сферы культуры і ідэалогіі, дзе прыцягвалі ўвагу да вострыя праблемы і прапаноўвалі канкрэтныя шляхі выйсця з таго складанага становішча, у якім апынуўся аўтэнтычны фальклор. Лісты ішлі ад Фальклорнай камісіі Саюза кампазітараў БССР, якую ў той час узначальваў Генадзь Цітовіч. Але адказаў было маўчанне.

У той час нам прыходзілася працаваць, як кажуць, саматугам, і гэта было няпроста. Разам з тым, я павінна сказаць, што менавіта тады, ва ўмовах поўнай адсутнасці спецыяльнай увагі дзяржавы да аўтэнтычнай вясковай культуры, нашым спецыялістам удалося зафіксаваць многія праявы гэтай культуры. Маю на ўвазе тут у пер-

шую чаргу дзейнасць Зінаіды Мажэйка ў сферы практычнай фалькларыстыкі.

На пачатку 90-х гадоў пачаліся папулярныя і пераемныя каранёвай культуры тытульнага этнасу зноў набываюць актуальнасць. Праблемы гістарычнага лёсу нематэрыяльнай культурнай спадчыны прыцягнулі ўвагу ўжо значна больш шырокага кола спецыялістаў, у тым ліку — і гэта асабліва важна — спецыялістаў раённага і сельскага звяна, тых самых, у “падначаленні” якіх аўтэнтычны фальклор знаходзіўся ў той час амаль цалкам.

Узнікла неабходнасць правядзення сярод іх асветніцкай работы, мэтай якой — навучанне такім метадам і прыёмам дзейнасці з аўтэнтычнымі формамі, пры якіх аўтэнтычны арыгінал не губляў бы сваіх сутнасных якасцей.

Такую задачу паставіла перад сабой лабараторыя традыцыйнага мастацтва аддзела народнай творчасці Беларускага інстытута праблем культуры — установы, якая была створана ў пачатку 90-х гадоў як галіновы навукова-даследчы інстытут Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Яна стала першым спецыяльным структурным падраздзяленнем сярод устаноў культуры, створаным для даследавання праблем аўтэнтычнай культуры беларусаў.

Мы вырашалі некалькі ўзаемазвязаных задач. Першая — устанавленне, так бы мовіць, гарызантальных сувязей з работнікамі культуры ў рэгіёнах, дзе захоўваецца традыцыйная культура. Было шмат павязак па Беларусі, праведзена асветніцкая работа, арганізавана вучоба мясцовых работнікаў культуры розных узроўняў на спецыялізаваных семінарах, адбыўся шэраг сумесных фальклорна-этнаграфічных экспедыцый, якія для культработнікаў

ператвараліся ў своеасаблівыя школы, дзе іх настаўнікамі былі вядучыя спецыялісты рэспублікі ў галіне традыцыйнай культуры.

Другой важнай задачай лабараторыі традыцыйнай культуры была распрацоўка нарматыўных дакументаў па ахове і захаванні нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны.

Спачтку было створана Палажэнне аб аўтэнтычным фальклорным гурце ў Рэспубліцы Беларусь. Распрацоўваючы яго, мы імкнуліся ўключыць у законную норму — немагчымасць кіраваць аўтэнтычным гуртом звонку, а арганізоўваць жыццёвае асяроддзе такім чынам, каб творчыя памкненні саміх носьбітаў традыцыі раскрываліся знутры, спантанна, па патрэбе душы і ў адпаведнасці з мясцовымі традыцыямі.

Мы распрацавалі таксама Рэкамендацыі па ахове і захаванні аўтэнтычнага фальклору для розных тыпаў устаноў культуры, бо ў цяперашні час, падкрэсліваючы аўтэнтычнасць культуры ахоплены сеткай сельскіх клубаў.

Уцэлым праблемай аўтэнтычнай вясковай культуры на Беларусі ўсё яшчэ застаюцца вострымі, і іх нямае. Пра іх шмат гаварылася і пісалася, і, відаць, яшчэ не раз прыйдзе да іх вяртання. Надта ўжо спецыфічная гэта культура, у многім незразумелая гораду, да таго ж, нязручная для кіравання.

Беларускі горад, куды “перакачалі” сельскіх людзей як рабочую сілу, дэнацыялізаваны. Тут не пачуеш бытавой гутарковай беларускай мовы, тут няма ўмоў для захавання каранёвай культуры беларусаў. Беларус, які жыве ў горадзе, рэдка спявае на сваёй мове песні, амаль не ведае народныя танцы і мелодыі. Але ўсё гэта яшчэ жыве ў сельскім асяроддзі — дыялектныя гаворкі, песні і танцы, абрады і святы. Думаецца,

што такія рэчы, як захаванне ўнікальных беларускіх музычных гучанняў, слова, пластыкі, абрадавых паводзін, звычаяў, навываў і перадача іх нашчадкам, фарміраванне ў іх на гэтай глебе пачуццяў нацыянальнай годнасці і гонару — не пустое марнаванне часу. І гэта толькі маленькая часцінка тых каштоўнасцей, якія захаваны ў нематэрыяльнай культурнай спадчыне нашых продкаў.

Вывучаючы ментальнасць карэнных беларусаў, многія даследчыкі вызначаюць такую яе асаблівасць, як скіраванасць на традыцыю. Той кансерватызм, які прапануе нам просты сельскі чалавек, — носьбіт спрадвечнага традыцыйнага — гэта здаровы кансерватызм, які можа супрацьстаяць сусветнай глабалізацыі. А глабалізацыя, як вядома, не ідзе на карысць культурнай самастойнасці народаў. У гэтым кансерватызме — тая стабільнасць, якой зараз не хапае ў жыцці. Вясковы беларус хоча жыць на сваёй зямлі спакойна, захоўваючы свае нацыянальныя карані.

З усяго сказанага вынікае, што далучэнне Беларусі да Канвенцыі ЮНЕСКА аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны мае для нашай краіны вялікае значэнне. Гэта буйны крок на шляху разумення сучасным беларускім грамадствам значнасці таго культурнага пласта, які беларусы змаглі пранесці праз усе выпрабаванні гісторыі. Важна толькі, каб азнаямленне з гэтым дакументам, якое праходзіць зараз, стала даступным як мага большаму колу людзей, а закладзеныя ў ім ідэі сталі накірункам да дзейня шматлікіх спецыялістаў, якія так ці інакш сутыкаюцца з аўтэнтычным народным мастацтвам. Папярэднія пакаленні перадалі нам свае духоўныя скарбы, і наш пачэсны абавязак — не згубіць іх.

Тамара ВАРФАЛАМЕЕВА.

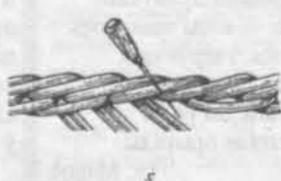
Майстэрня

Лозапляценне

УРОК ШОСТЫ: спосабы заканчэння плечыных лазовых вырабаў

ЗАГІБКА

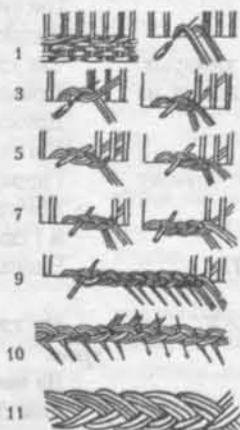
Гэтым відам заканчваюць выплятаць сценкі карпусоў карзін, баулаў і іншае. Існуе некалькі спосабаў пляцення загібкі: у тры ці чатыры пары

прутоў, загібка касой (касічкай) у тры і пяць пар пругоў.

Пляценне загібкай у тры пары пругоў выконваюць наступным чынам. Закончыўшы пляценне сценак корпуса вы-

рабу, пад адну са стоек падкладваюць шыла, згінаюць яе ўнутр і агінаюць ёю дзве суседнія з правага боку стойкі. Такім жа чы-

нам далей агінаюць другую і трэцюю стойкі. Затым першай сагнутой стойкай агінаюць дзве стойкі з вонкавага боку, адну

стойку з унутранага боку і канец выводзяць вонкі.

Пры пляценні загібкі з чатырох пар пругоў з вонкавага боку агінаюць не па дзве, а па тры стойкі, а з унутранага — па дзве. Загібку можна рабіць прамую і хваляпадобную, канцы асновы пругоў для большай трываласці заплітаюць, кожная пара

канцоў перакладваецца знізу пад кожную чарговую пару, а

зверху кожная пара перакладваецца праз адну пару над другую.

ЗАГІБКА КАСОЙ

Загібка касой (касічка) з’яўляецца адным з прыгажэйшых заканчэнняў плечынага вырабу. Ужываецца для з’яднання дэталяў, пляцення ручак, фарміравання розных пано, аддзелкі кромак борцікаў карзін, кашпо, ваз, сучарніц, хлебніц і гэтак далей.

Вядомы два тыпы касічак: накладныя і кромачныя. Накладныя плятуць асобна з трох, чатырох ці пяці пар пругоў спосабам іх простага

перапляцення і потым мацуюць да кромак вырабу. Кромачныя касічкі пачынаюць плесці з канцоў стоек злева направа. Бяруць адну са стоек, падстаўляюць пад яе шыла і згінаюць звонку. Таксама згінаюць другую стойку. Першую стойку шылам праводзяць пад другой і, абгінваючы трэцюю, выводзяць унутр, трэцюю стойку згінаюць пад першую і пакідаюць звонку, а другую над трэцяй і пакідаюць унутры. Затым першай стойкай абгінваюць чацвёртую і выходзяць звонку.

Ніна БУРАКОЎСКАЯ.
Ірына ШТЭФАН.

Пакарэнне вулканаў Эквадора

Пачатак у №26-27
— Раніцай 4 мая адправіліся на вулкан Пічынча Гуа Гуа. Той самы, які вывергнуўся на Кіто ў 2000 годзе. Зноў пад'ём амаль на тысячы метраў. На трэці дзень начлег на вышыні 4600 метраў. Раніцай узыходжанне на вяршыню.

Каля васьмі гадзін раніцы падняліся на край кратэра. Туман, дождж — звычайныя спадарожнікі нашых узыходжаньняў, рэзкі пах серы. Параіўшыся з мясцовым правадніком, вырашылі пачаць спуск у кратэр. Каля дзевяці ранішні ветрык трохі разганяў хмары і ўдалося ўбачыць дым у некалькіх месцах жэрла вулкана, метраў на дзвесце ніжэй нашага знаходжаньня. Уражанне незабыўнае. Падрабязна ўсё зафіксаваў на фота і відэа (дарэчы, на любую вяршыню я нясу яшчэ і штатыву). Далейшы спуск вырашылі спыніць. Праваднік перад спускам у кратэр указаў на памятныя пліты і вялікі крыж на краі жэрла вулкана — гэта ўражвала...

Зноў упала цемра. Такое адчуванне, што знаходзішся ў чорнай дзірцы. Прама над табой навісаюць амаль адвесныя сцены кратэра. Калі камень над галавой сарвецца — быць бяда. Амаль бягом выбраліся на край кратэра. Пасля гэтага пад'ём менавіта на вяршыню Пічынча Гуа Гуа здаўся лёгкай прагулкай. У пачатку адзінаццатай раніцы альтыметр паказаў 4794 мэтры — вяршыня!

Я добра ўсведамляў, што, знаходзячыся ніжэй снегавой лініі (а яна ў Эквадоры на вышыні 5000 метраў), мы можам сабе дазволіць узыходжанне і ў дрэннае надвор'е. Іншая справа Катапаксі ці Чымбараза: бачныя і скрытыя ледніковыя трэшчыны, разломы, сцены і іншая "прыгажосць". 5 мая экспедыцыя вярнулася ў Кіто. У нашым распараджэнні заставалася тры дні, выбар супервяршыні для штурму і чаканне добрага надвор'я. Вырашылі

маршрут не мяняць — ідзем на Катапаксі, самы высокі ў свеце дзейны вулкан. Апошняе моцнае вывяржэнне было ў 1970 годзе. Але "пыхціць" часта. Вечарам шостага мая падняліся ў лагер, які знаходзіцца на вышыні 4800 метраў. Тут сышоў з дыстанцыі яшчэ адзін член экспедыцыі — адазвалася старая

траўма пазваночніка. Праз некалькі гадзін надвор'е пачало паляпшацца. У гэтую пару года тут добрага надвор'я не бывае (можаце сабе ўявіць, на ўзроўні Кіто — на экватары +12 градусаў!). Уласна кажучы, выбар быў просты — фінальны "штурм" павінен адбыцца 7 ці 8 мая. Нягледзячы на стомленасць, вырашылі паспрабаваць 7-га. Не атрымаецца — ёсць дзень у запасе. Выйшлі напачатку першай га-

дзіны ночы. Цемра непраглядная. На адзнацы 5000 метраў звязаліся па двое — далей закрыты ляднік. Людзі ў гарах — гэта тэма для асобнай размовы. Як правіла, прага пакарэння вяршыні засланяе мараль. Лагічна было сфарміраваць дзве звязкі з найбольш падрыхтаваных альпіністаў і адправіць іх "угару" за перамогай. Але кожны ішоў да гэтага дня з жаданнем пакарыць вяршыню, цярэў пакуты і боль. Я ўдзячны сваім таварышам за сумесна прынятае рашэнне паставіць у звязку слабага і моцнага і разам рушыць да перамогі. Кожны з нас рызыкаваў застацца "без гары", але без падтрымкі моцнага слабама ва ўмовах высокагор'я цяжка ўдвая.

Мы дамовіліся па меры не-

гадзін раніцы выйшла на адзнаку 5800 метраў. Вось тут і пачаліся асноўныя непрыемнасці. Пры пераходзе па снежным мосціку вялікай трэшчыны адзін з альпіністаў ледзь не рухнуў уніз — выратавала страхоўка. Апошні адрэзак шляху да вяршыні падымаліся на пярэдніх зуб'ях "кошак" (спецыяльныя металічныя прыстасаванні з 10-12 вострымі шыпамі для хадзьбы і лазання па снежна-лядовых схілах). Добра, што ў шэсць гадзін на экватары ўстае сонца і наступае ранішняе зацішша. У гэты момант нашы "пухавікі" нагадвалі касцюм Дзеда Мароза: іх пакрыў тоўсты слой наледзі. Я паспрабаваў адкрыць "маланку" і дастаць відэакамеру — аказалася зусім няпроста. Але такія кадры трэба здымаць!

І нарэшце, вяршыня! У сем раніцы 7 мая 2005 года беларускія альпіністы ўпершыню падняліся на самы высокі на планеце дзейны вулкан Катапаксі (5897 метраў). На яго вяршыні затрапятала палотнішча дзяржаўнага беларускага сцяга.

Чорны правільнай формы кратэр ззяў у самых ног 800-метровай варонкай. Клубы пары і сярністага дыму ўзнімаліся з гэтай бездані. Па краях кратэра навісалі вялізныя снежныя карнізы: неасцярожны рух — і снежны абвал зацягне цябе ў самае сэрца вулкана. Акуратна разгарнулі сцяг нашага генеральнага інфармацыйнага спонсара — Беларускага тэлеграфнага агенцтва, сфатаграфаваліся і, ледзь аддыхнуўшыся, рванулі ўніз.

— **Атрымліваецца, што асноўнае — узыходжанне і спуск, а гара — гэта толькі 10-15 хвілін шчасця ад усведамлення ўзятая вышыні?**

— Менавіта так. Акрамя таго, асаблівасць узыходжання ў Эквадоры заключаецца ў тым, што нават у густы туман сонца можа растапіць ледзь замёрзлы за ноч ляднік гадзін у дзясцы ра-

ніцы да такой ступені, калі нядоўга і да бяды: то лавіна абрынецца, то снежны мост рухне, то адталы камень праляціць. "Кошкі" перастаюць працаваць на снежнай кашы, ды і спускацца ўніз, нават па лесвіцы, заўсёды цяжэй. Увогуле, не люблю я спуск уніз...

Гадзін у дзясцы мы ўжо ў вышыннім лагеры. Вось зараз сме-ла можна сказаць: узыходжанне завяршылася паспяхова! Заўважце яшчэ, што лёс яўна спрыяў нам, таму што не прайшло і паўгадзіны пасля спуску, як зноў падняўся моцны вецер і ўпаў туман. Не доўга раздумваючы, мы пачалі далейшы спуск уніз, дзе нас чакаў аўтамабіль.

На жаль, парывы моцнага ветру канчаткова развеелі спадзяванне за астатнія паўтара дня падняцця на Чымбараза. Сам вулкан знаходзіцца ў іншай правінцыі, а для пад'ёму ў вышыні

лагер на 5000 метраў застаўся толькі дзень — 8 мая. Ды і сілы чалавека не бязмезныя...

9 мая ліў праліўны дождж, усё наваколле было ў аблоках і тумане, і нам нічога не заставалася, як размясціцца ля падножжа апошняга вулкана ў маршруце нашай экспедыцыі — у гарадку Баньос і адзначыць Дзень Вялікай Перамогі і перамогі асабістай — кожнага над самім сабой. Яно нам дорага далася.

Вулканы Эквадора назаўсёды застануцца экзатычнай казкай нашага праекта "Сем вяршынь". Такое не забываецца. Не кожны гэта зразумее, а толькі той, хто хоць раз прайшоў, прапоўз свой шлях да вяршыні.

Падрыхтавала Юльяна СІНКЕВІЧ. Фота з архіва клуба.

"Комплексная доўгатэрміновая праграма развіцця Полацка і Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка на 2000-2005 гады"

I. Горад

У гэтым годзе завяршаецца грандыёзная праграма, у выкананні якой удзельнічалі многія міністэрствы і ведамствы нашай краіны. Міністэрствы эканомікі, фінансаў, адукацыі, культуры, аховы здароўя, жыллёва-камунальнай гаспадаркі, прыродных рэсурсаў і аховы акаляючага асяроддзя паклапаціліся разам з Віцебскім аблвыканкамам пра тое, каб вырашыць многія праблемы для належнага развіцця Полацка — аднаго са старэйшых гарадоў Беларусі. Былі выдзелены вялікія бюджэтыя сродкі для стварэння ўмоў для годнага пражывання жыхароў горада і прыёму турыстаў, захавання гісторыка-культурнай спадчыны, пашырэння музейна-экспедыцыйнага абслугоўвання, захавання прыроднага асяроддзя і фарміравання ў палачан павагі да свайго горада і яго гістарычнага мінулага. Шмат робіць для гэтага ў першую чаргу органы мясцовай улады і патрыёты горада. Пра планмерную дзейнасць Полацкага гарвыканкама ў накірунку развіцця Полацка як буйнога культурна-турыстычнага цэнтра нашай краіны Рэгіна ГАМЗОВІЧ гутарыць са старшынёй Полацкага гарвыканкама Уладзімірам ТАЧЫЛАМ.

— Цікава ведаць, па чыёй ініцыятыве была створана такая доўгатэрміновая, значная па маштабу і ўкладзеных сродках праграма?

— Ініцыятарам распрацоўкі "Комплекснай доўгатэрміновой праграмы развіцця Полацка і Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка" выступіў Полацкі гарвыканкам. Дадзеная праграма была распрацавана Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь і ўхвалена Прэзідэнтам Беларусі ў лютым 2000 года. Прыняцце такой праграмы не з'яўляецца выпадковасцю. Гэта — лагічны працяг мер, скіраваных на развіццё турыстычнай галіны, бо Полацк — не згубленае ў глушы паселішча, а горад, які па праву лічыцца цэнтрам духоўнасці нашай краіны. І мы вельмі ганарымся тым, што прэзідэнт краіны ахарактарызаваў Полацк як "жамчужыну нашай рэспублікі", працуем над тым, каб наш горад адпавядаў гэтай высокай адзнацы.

— Якія арганізацыі дапамаглі і працягваюць дапамагаць Полацку ў рэалізацыі гэтай праграмы? Які ўдзел саміх палачан у яе выкананні?

— У выкананні Праграмы бяруць удзел усе прадпрыемствы і арганізацыі По-

лацка. У першую чаргу тыя, якія звязаны з добраўпарадкаваннем горада і яго культурным развіццём. Полацк павінен стаць горадам-музеям еўрапейскага ўзроўню. Актыўны ўдзел у стварэнні прыгажосці на вуліцах і ў дварах бяруць яго жыхары. Работа ўсіх службаў, ведамстваў, гараджан засяроджана на навадзненні парадку, захаванні гісторыка-культурнай спадчыны, стварэнні адметнага іміджу горада. Гэта работа — не проста абавязак, а жаданне і воля сэрца кожнага палачаніна.

— Што з запланаванага яшчэ трэба выканаць у 2005 годзе?

— Дзякуючы Праграме, пры падтрымцы і дапамозе органаў рэспубліканскага і абласнога кіравання за гэтыя гады ў горадзе зроблена вельмі многа. Адной з асноўных задач у 2005 годзе з'яўляецца завяршэнне будаўніцтва сярэдняй школы ў мікрараёне "Аэрапорт". У гэтым годзе будзе завершана рэканструкцыя вадазаямнай вежы, у якой адкрыецца экспазіцыя прыродна-экалагічнага музея. У адрэстаўраваных карпусах былога Езуіцкага калегіума пачнуць працаваць гуманітарныя факультэты Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працягнуцца работы

па рамонту фасадаў дамоў у гістарычным цэнтры горада, па далейшым добраўпарадкаванні, асвятленні і азеляненні вуліц.

— Ці існуе канцэпцыя развіцця Полацка на далейшую перспектыву? Якой вам асабіста бачыцца будучыня горада?

— Праграма прадэманстравала і даказала сваю жыццёвую неабходнасць і запатрабаванасць. Каб не пераважаць паслядоўнасць і лагічнасць далейшай работы, у горадзе распрацаваны праект "Комплекснай доўгатэрміновой праграмы развіцця горада Полацка як вядучага культурна-гістарычнага цэнтра Рэспублікі Беларусь на перыяд 2006-2015 гады". Асноўнай мэтай праграмы з'яўляюцца фарміраванне і развіццё сучаснага высокаэфектыўнага канкурэнтаздольнага запатрабаванага комплексу турыстычных паслуг, які будзе забяспечваць развіццё ўнутранага і ўважнага турызму. Стаіць задача задавальняць патрэбы айчынных і замежных грамадзян, забяспечваць эканамічнае развіццё рэгіёна за кошт павелічэння аб'ёму і якасці сервісу аказваемых паслуг (пражывання, харчавання, транспартнага, культурна-асветніцкага, спартыўна-аздараўленчага забеспячэння), павелічэння колькасці рабочых месцаў, а таксама падтрымкі прадпрыемстваў, прыцягнення інвестыцый пры ўмове рацыянальнага выкарыстання прыроднай і гісторыка-культурнай спадчыны. У межах гэтай праграмы плануецца стварэнне культурна-турыстычнай зоны ў Полацку, адкрыццё філіяла Нацыянальнага агенцтва па турызму. Будзе праведзены комплекс навукова-даследчых і рэстаўрацыйных работ для адкрыцця Музея археалогіі горада, планетарыя, ганзейскага музея, этнаграфічнага комплексу "Полацкі пасады" і іншых аб'ектаў. Будзе праведзена рэарганізацыя і рамонты шматлікіх аб'ектаў

спорту, культуры, адукацыі, грамадскага харчавання. Працягненца добраўпарадкавання зон адпачынку і вуліц горада. Праект Праграмы не прадугледжвае ніякіх лішніх фантазій, носіць канкрэтную накіраванасць і прыняцце яго Саветам Міністраў будзе садзейнічаць і стымуляваць развіццё турызму як у Полацку, так і ў цэлым у Рэспубліцы Беларусь.

— З якога часу вы займаеце пасаду мэра горада Полацка? Хто вы па адукацыі і дзе працавалі да гэтага?

— На пасадзе старшынёй Полацкага гарвыканкама я працую з лютэга 1999 года. Скончыў некалькі вышэйшых навучальных устаноў: Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі, Мінскую вышэйшую партыйную школу і Міжнародны інстытут менеджмента. Па адукацыі інжынер, палітолаг, менеджэр.

— Ведаю, што вы — палачанін. Некалькі слоў пра сябе і Полацк у вашым дзяцінстве. Якім гэты горад уяўляўся вам тады, якім вы бачыце яго зараз?

— Так, я родам са слаўнага горада Полацка, тут прайшло маё дзяцінства, юнацтва, тут я працую і жыву. Таму Полацк — гэта мой гонар. На працягу стагоддзяў гэты горад вядомы як цэнтр культурнага, духоўнага і гістарычнага развіцця не толькі ў межах Беларусі, але і ва ўсім славянскім свеце. Як чалавек, які знаходзіцца "за рулём" яго развіцця, я павінен дакладна разумець гэту спецыфіку, несці адказнасць, берагчы і множыць тую духоўную спадчыну, якую пакінулі нам продкі. Калі ў дзяцінстве і юнацтве марылася ўбачыць мой горад у сто разоў прыгажэйшым, то зараз гэтыя мары паступова і планамерна ўвасабляюцца на яве.

НА ЗДЫМКАХ: віды Полацка; мэр горада Уладзімір ТАЧЫЛА.

Маршруты адпачынку

Пагадзіцеся, толькі родныя пейзажы даюць натхненне і дораць неверагодныя адкрыцці. Толькі родныя пейзажы супакойваюць думкі, стомленыя мітуслівай будзённасцю, абуджаюць у душы неспазнаннае адчуванне палёту. Таму і нядзіўна, што творчыя людзі, выбіраючы месцы для адпачынку, не забываюцца пра вандрожкі па роднай зямлі. Чаму такі выбар? Дзе і як яны адпачываюць? Якія месцы саграваюць душу, натхняюць на творчасць? Аказ на гэтыя пытанні шукаў Зміцер АРЦЮХ.

Ксенія БАХАРАВА, аўтар і вядучая праграмы "Дэтэктыўная сага", выканаўчы прад'юсер штотыднёвай інтэрактыўнай праграмы "Справы сямейныя" (тэлеканал "Лад"):

— Што мне асабліва падабаецца ў Беларусі, дык гэта тое, што тут заўсёды можна знайсці месца і сваё ад гарадской мітусні. Гэта я асабліва адчула пасля паездкі ў Італію. Там ужо больш як 10 гадоў жыве мая сястра. Зразумела, там усё прыгожа, камфортна, але ж прырода не тая. І мая сястра вельмі сумуе па беларускім лесе, бо ў Італіі ў лес проста так не зойдзеш. Ён знаходзіцца ў прыватнай уласнасці. А ўваход у наш лес вольны для ўсіх. Я заўзяты грыбнік. Любоў да гэтага занятку ў мяне выхавалі бабуля і дзядуля, якія жылі ў Брэсцкай вобласці. Ужо тады я ведала ўсе назвы грыбоў, усе грыбныя мясіны і заўсёды больш за ўсіх збірала. Праўда, да гэтага часу не люблю іх чысціць. Але гэта не галоўнае, галоўнае, што ў лесе я адпачываю і набіраюся станоўчай энергіі, каб змагацца з мітуслівым жыццём.

Ірына ДАРАФЕЕВА, вядомая і папулярная спявачка і тэлеведучая. Нарадзілася ў 1977 годзе ў Магілёве. Спяваць пачала ў 12 гадоў. Жыццё для Ірыны — гэта пастаянныя гастролі, канцэрты, запісы, сустрэчы, рэпетыцыі. І як вынік — на адпачынак часу застаецца вельмі мала.

— Беларусь багатая на прыгожыя мясіны і добрых людзей. У гэтым я яшчэ раз пераканалася, калі 2 гады ездзіла з гастрольным турам па рэспубліцы. Гэта было незабыўнае падарожжа і ў той жа час — больш блізкае знаёмства са сваёй Радзімай.

Гастролі з Прэзідэнткім аркестрам у памяці да гэтага часу. Выступленні для беларусаў ва ўсіх кутках нашай краіны былі для мяне працай і адпачынкам. Праўда, я адпачываю мала. Жыццё — гэта ж нястынны рухавік, які павінен штохвілінна працаваць. А калі ўжо я адпачываю, дык толькі актыўна і заўсёды побач з вадой. Бацькі заўсёды бралі мяне з сабой на прыроду. Мы выязджалі з шумнага горада, разбівалі палаткі, кожную раніцу з мамай бегалі, потым вузлілі рыбу і варылі юшку. Дарэчы, рыбалка — нашае сямейнае захопленне. Адночы я злавіла вялізнага шчупака.

Дзмітрый КАРАСЬ, вядучы праграмы "Інстытут культуры" на тэлеканале Лад. Нарадзіўся 16 снежня 1975 у Гомелі. Сярод яго шматлікіх захопленняў — падарожжы на Палессе.

— Мне і сапраўды асабліва падабаецца быць у вясцы на Палессі. Там, у Петрыкаўскім раёне, ёсць вёска, дзе жыла мая бабуля. Для мяне гэта найпрыгажэйшае месца ў свеце. Там роднае Алімпіна возера, названае так у гонар бабці, і да Прыпяці 15 хвілін пешшу. Люблю рыбалку, бо яна — сямейнае захопленне. А які прыгожы на Палессі лес!!! Ды і ўвогуле Палессе — гэта казачныя мясіны Беларусі. Калі б замежныя турысты ўбачылі ўсю гэтую прыгажосць, якой багата беларуская зямля, то пазайздросцілі б нам. Лічу, што за экатурызмам будучыня. Мае родныя гэта разумеюць, і зараз усё рамантуюць у бабцінай хаце. Хочам зрабіць там "беларускую вілу" з камінам і лазняй. Не бывае таго лета, каб я не пабыў у родным кутку.

Да памагае сям'я, напісаная ў Беларусі песні і радыёслухачы, якія штодня тэлефануюць у эфір. Мы часта ўспамінаем Радзіму. Любімая пара года — восень. Асабліва запала ў душу восень 2004, калі я гасцяваў у Беларусі. І творчыя вечарыны, і сустрэчы са знаёмымі, і сустрэчы па вандрожка з бацькам у лодцы па роднай Прыпяці далі мне адчуванне таго неверагоднага палёту, якое я ніколі не зведваў у замежжы.

Заканчэнне будзе.

У таварыстве "Радзіма"

Абмяркоўвалі інфармацыйныя патрэбы суайчыннікаў

4 ліпеня ў Беларускім таварыстве па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма" прайшла сустрэча кіраўнікоў арганізацыі, Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей, тэлеканала "Беларусь-ТБ", радыё "Беларусь" і газеты "Голас Радзімы" з прадстаўнікамі беларускай дыяспары Расіі, Украіны, Латвіі, Эстоніі, Польшчы, Малдовы і Кыргызстана, удзельнікамі IX Усеславянскага з'езда.

Мэтаю сустрэчы стала абмеркаванне інфармацыйных патрэб суайчыннікаў і магчымасці іх забеспячэння беларускімі СМІ. Спачатку прайшла прэзентацыя новага праекта Белгэларэдыёкампаніі — міжнароднага спадарожнікавага канала "Беларусь-ТБ" для зарубежных тэлегледачоў, перш за ўсё для руска- і беларускамоўных жыхароў постсавецкай прасторы, якія жадаюць атрымаць дакладную інфармацыю пра Беларусь. Потым дырэктар радыёстанцыі "Беларусь" Навум Гальпяровіч расказаў пра свае дасягненні — вяртанне на чатырох мовах: рускай, беларускай, англійскай і нямецкай, а таксама Інтэрнэт-вяшчанне. Пасля прэзентацыі газета для суайчыннікаў "Голас Радзімы" і таварыства па сувязях з суайчыннікамі "Радзіма" як афіцыйны прадстаўнік дыяспары ў Беларусі, што згодна вырашыць любыя праблемы суайчыннікаў — ад закупкі кніг і

нацыянальных строяў да наладжвання сувязей з беларускімі вытворцамі.

Пасля спецыялістам па справах нацыянальнасцей Міхаілам Рыбаковым быў прадстаўлены новы праект Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей — маніторынг даходжання інфармацыі аб Беларусі да суайчыннікаў, удзельнічаюць у якім змогуць усе: тэлебачанне, радыё, газета, Камітэт, таварыства "Радзіма" і ўсе беларускія аб'яднанні за рубяжом. Механізм такога ўзаемадзеяння наступны: Камітэт распрацоўвае і рассылае па беларускіх арганізацыях анкеты з пытаннямі, члены аб'яднанняў іх запаўняюць і накіроўваюць на адрас таварыства "Радзіма", там яны апрацоўваюцца, і вынікі прадстаўляюцца сродкам масавай інфармацыі, адкуль яны даводзяцца да грамадскасці. Такім чынам вырашаюцца вельмі важныя праблемы: беларускі бок будзе добра праінфармаваны аб патрэбах дыяспары, а яна ў сваю чаргу — атрымае дакладную інфармацыю пра Беларусь.

Кацярына НЕМАГАЙ.
НА ЗДЫМКУ: Станіслаў БУКО, старшыня Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей (у цэнтры злева); Віктар МАЮЧЫ, генеральны прадзюсер тэлеканала "Беларусь-ТБ" і кіраўнік беларускіх дыяспар. ФОТА Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Падрабязнасці

Аляксандр ШУТ: "Не магу пакінуць беларусаў..."

Старшыня грамадскага аб'яднання беларусаў Кыргызстана Аляксандр ШУТ быў дэлегатам IX Усеславянскага з'езда, які праходзіў у Мінску. Гэта было яго чарговае спатканне з Бацькаўшчынай. На вечары ў таварыстве "Радзіма", дзе прысутнічалі кіраўнікі беларускіх дыяспар, дэлегаты гэтага форуму, Аляксандр Сяргеевіч з болем гаварыў пра падзеі, што адбываліся ў Кыргызстане...

— Пасля сакавіцкіх падзей, беларусам, як і ўсяму народу Кыргызстана, у гэтай краіне жыццё вельмі цяжка. Адбыліся пагромы, у выніку якіх пацярпелі і нашы суайчыннікі. Аднаго з іх, намесніка старшыні "Світанка" Паўла Дзягцярыка нават збілі. Ён выходзіў з маршрутнага таксі і патрапіў якраз у раз'юшаны натоўп. Ляжаў у ровнімацы. Зараз, дзякуй Богу, усё ў парадку...

Дрэнна тое, што эканамічна і палітычна мы, беларусы, як і ўвогуле славяне ў гэтай краіне, аказаліся неабароненымі. Разлічваць на чыло-небудзь дапамогу не даводзіцца. Толькі на саміх сябе. Праўленне грамадскага аб'яднання беларусаў "Світанак" аказала многім нашым землякам дапамогу за кошт сваіх рэзерваў. І спадзяёмся, што пасля прэзідэнцкіх выбараў, якія адбыліся 10 ліпеня, сітуацыя ў краіне стабілізуецца, і мы будзем жыць нармальна...

— Пасля сакавіцкіх падзей у нашых суайчыннікаў не ўзнікла жаданне вярнуцца на Радзіму?

— Такія выпадкі ёсць. Але іх нямнога. Таму, што тыя, хто хацеў і мог выехаць у Беларусь, той выехаў. Засталіся тыя, у каго на гэта няма сродкаў. У асноўным, людзі ва ўзросце. І гэтыя тры тысячы беларусаў (столькі сёння налічвае беларуская дыяспара) аказаліся заложнікамі палітычнай сітуацыі ў Кыргызстане. Мы як збіраліся, так і збіраемся разам. Адзначаем беларускія святы, дзяржаўныя і народныя. Працуе наш вакальны ансамбль, мастацкая самадзейнасць. Працягваем выдаваць нашу беларускую газету "Світанак". Пасольства Рэспублікі Беларусь у Кыргызстане дапамагае нам па самых розных пытаннях, яго супрацоўнікі часта сустракаюцца з намі. У тым ліку і сам пасол. Асамблея народаў Кыргызстана па-ранейшаму дзейнічае актыўна. Мы таксама ўваходзім у гэту ўплывовую арганізацыю...

— Наколькі матэрыяльна абаронены нашы беларусы? Іх матэрыяльнае становішча можна па-

раўнаць з матэрыяльным становішчам сярэднеатаматычнага жыхара Кыргызстана?

— Вы задалі пытанне, якое хвалюе і мяне, і ўсіх нашых суайчыннікаў у гэтай сярэднеазіяцкай краіне. Так атрымалася, што заможных людзей сярод беларусаў там няма...

— Ведаю, што вучацца многія дзеці беларусаў з Кыргызстана ў Беларусі. Ці падтрымлівае іх дыяспара?

— Дзякуючы Пасольству Рэспублікі Беларусь у Кыргызстане, Камітэту па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Беларусі, Міністэрству адукацыі Беларусі кожны год мы адпраўляем нашых юнакоў і дзяўчат на вучобу ў беларускія ВНУ. Дыяспара дарогу аплочвае толькі ў адзін канец. Паступіў — вучыся. Не паступіў — хоць пехатою дамоў ідзі...

У асноўным усе, хто жадае вучыцца на Радзіме бацькоў, гэта робяць...

Вучацца некаторыя ўжо па два гады. Мы з імі падтрымліваем сувязь. У арганізацыю заходзяць бацькі пастаянна. Пра гэтых студэнтаў мы расказваем у сваёй газеце...

— Але вернемся зноў да падзей у Кыргызстане гэтай вясной... Што стала іх прычынай?

— Я павінен сказаць, што нацыяналізму ў Кыргызстане няма. Ён не падтрымліваецца ні на якіх узроўнях. Дастаткова сказаць, што справаводства ў гэтай краіне вядзецца на рускай мове. Але прысутнічае кланавасць, прысутнічаюць інтарэсы пэўных груп людзей, якія б хацелі павярнуць эканоміку, палітыку на сваю карысць. І ў выніку — негатывныя з'явы, якія выпліліся ў падзеі 24 сакавіка. І не толькі тады. 17 чэрвеня была спроба другога дзяржаўнага перавароту. Тэлевізійныя кадры таго дня абшлі ўвесь свет. Сітуацыя яшчэ больш ўскладнілася...

— Вы разлічваеце, што прэзідэнцкія выбары 10 ліпеня гэту складанасць ліквідуюць...

— Я асабіста на гэта спадзяюся. У нас з'явілася надзея на нармальнае жыццё... Не так хутка ўсё выправіцца. На гэта патрэбен час. Трэба дапамагчы новаму прэзідэнту пераламаць тэндэнцыю групы людзей падпарадкаваць сабе і палітыку, і эканоміку краіны. Усё павінна прапавяць на дабрабыт дзяржавы, на дабрабыт народа, які ў ёй жыве.

— Усеславянскі з'езд збіраецца, як правіла, па выпадках неардынарных. Да такіх можна аднесці і падзеі ў Сярэдняй Азіі, і ва Украіне, і ў Грузіі. Тое, што з'езд праходзіў у Мінску, на вашу думку, гэта невядома?

— Сітуацыя ў свеце мяняецца, на жаль, не заўсёды ў лепшы бок. Гэта паказалі падзеі ў Кыргызстане, у Андыжанах (Узбекістан). У Кыргызстане, напрыклад, на сённяшні дзень застаецца 30 працэнтаў славянскага насельніцтва. І тое, што славяне сабраліся ў Мінску ў такі трывожны час — гэта добра. А што менавіта ў Мінску? Па-першае, геаграфічнае становішча Беларусі. Тут — цэнтр Еўропы. Па-другое, доўгія гады Мінск быў цэнтрам СНД, і зараз тут знаходзіцца яго штаб. І галоўнае, што Беларусь — гэта славянская краіна, дзе пануе спакой і парадок, і дзе жывуць добрыя працавітыя людзі.

— Ехалі ў Беларусь, на сваю Радзіму не ў першы раз. Але ж хваляванне ад сустрэчы ёсць?

— Так. Калі збіраўся сюды, сэрца па-добраму удрыганулася. Я рады, што ў мяне такая Бацькаўшчына, такія землякі. Беларусь паважаюць у свеце, паважаюць яе прэзідэнта. У нас у Кыргызстане да Аляксандра Лукашэнкі адносіцца вельмі добра, заўсёды прыводзяць яго як прыклад адданасці свайму народу. Адзначаюць, што беларусы ўпэўненыя ў заўтрашнім дні. Чаго пакуль няма ў Кыргызстане. Але гэта не значыць, што мы імкнемся пакінуць краіну. Што тычыцца маёй сям'і, дык усе жадаюць з'ехаць адтуль. Нас, беларусаў, там шмат. Але, як жа кінуць 3 тысячы чалавек на волю лёсу? Адказ адназначны: гэтага нельга рабіць...

Ганна МАХАВІКОВА.
НА ЗДЫМКУ: Аляксандр ШУТ. ФОТА Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Украіна. Вінніца

"Партызаны, партызаны — беларускія сыны"

Дэлегацыя ад Украіны ехала ў Мінск на міжнародную сустрэчу партызан і падпольшчыкаў. Гэта падзея была для нас вялікім святам. Ужо ў Пасольстве Рэспублікі Беларусь ва Украіне мы адчулі вялікую ўвагу і шанаванне. Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі Вялічка прывітаў нас проста, шчыра, падкрэсліўшы, што партызаны і падпольшчыкі зрабілі вялікую справу ў разгоне захопнікаў і прыгнятальнікаў. А першы сакратар Віктар Дзенісенка і ваенны аташэ палкоўнік Павел Арцёменка сустрэлі нас як родных бацькоў. Ніхто не гаварыў фальшыва, называлі факты такімі, якія тады былі. Мой сябар генерал-маёр у адстаўцы Міхаіл Паўлаў сціпла, без пе-

рабольшванняў сказаў:

— Я добраахвотна пайшоў у атрад барацьбітаў з нямецкамі захопнікамі. У мяне ніколі не было думкі, што вораг нас адолее. Не мелі мы тады вінтовак, не былі навучаны барацьбе ў тыле, ды і арганізаванага кіравання на пачатку вайны не было, але мы шукалі аднадумцаў і аб'ядноўваліся, каб пазбавіць людзей ад няволі, разбіць воражую сілу.

Так сталася, што Міхаіл Паўлавіч патрапіў да мяне і ў спадарожнікі. Амаль усю ноч мы вялі гутарку, як свядома мы сталі дарослымі барацьбітамі за волю і долю беларускага народа, як часта смерць глядзела ў нашы твары. Недарма ж партызан называлі добраахвотнікамі-смяротнікамі. Так гэта і

спраўды было.

І вось мы раніцай у горадзе-героі Мінску. Да нас у купэ зайшлі падпалкоўнік Міністэрства абароны і супрацоўнік Міністэрства замежных спраў Беларусі. Яны віталі нас з прыездам у сталіцу.

Праз паўгадзіны аўтобус прывёз нас у гасцініцу "Беларусь". Тут ужо медыкі ўзяліся вяртаць нашы праблемы. І гэта невядома, бо майму пабраціму па вайне ўжо 87 гадоў, ды і мне падвосемдзят. Мы ў дарогу запусцілі неабходныя медыкаменты, але такая ўвага добразычліваму-медыкаў нам сілы прыбавіла і без медыкаментаў. Размясцілі нас у нумарах гасцініцы і паведамілі ўсе тэлефоны службаў, а таксама аб магчымасці блыскавата пазваніць родным. І, хаця нам далі асобныя пакоі, захацелася пабыць усім разам. І толькі мы сабраліся ды пачалі наперабой ра-

дасць выказацца, як да нас зноў завіталі тыя, хто нас сустракаў. Яны ўручылі ўсім нам праграмы правядзення міжнароднай сустрэчы партызан і падпольшчыкаў, паведамілі аб усіх іншых мерапрыемствах.

— Ну, як вы думаеце, паказушыя ці спраўднае ўсё? — гэта выразіў здзіўленне адзін з удзельнікаў канферэнцыі.

— Вы ж беларус, як я ведаю, і дзіўна мне, што ў вас з'явілася такая думка. Мне па 3-4 разы кожны год прыходзіцца прыязджаць у розныя рэгіёны нашай Бацькаўшчыны. Вось ужо 55 год з боку назіраю за сваімі суайчыннікамі, бо лёс закінуў ва Украіну ў 1950 годзе. Дык з гонарам магу сказаць, што звычайныя нормы беларусы трымаюць высока. А пра прыязнасць і гасціннасць беларусаў даю ва ўсім свеце вядома. Ностальгія ж па Радзіме з узрос-

там расце і расце. Што ж датычыцца нас, каго аб'яднала военнае ліха, дык мы глядзелі смерці ў вочы, страцілі шмат сяброў, таварышчу і любімых, і таму цяпер з асаблівай увагай аднесліся адзін да аднаго. Дзякуй Богу, мы засталіся жывымі і маем шчасце сустракацца.

Мы верылі ў перамогу і перамаглі, даказалі ўсім у свеце, што такія якасці, як вернасць, любоў да Бацькаўшчыны і грамадзянскі гонар, могуць аб'яднаць людзей. Канешне, балюча ўспрымаць, калі з'яўляюцца такія меркаванні пра Вялікую Айчынную вайну, якія прыніжаюць подзвіг нашага пакалення. І тшчуць такое тьма, хто сам нічога не ведае пра тьма гады. Гісторыю нішто не мае права скажаць і плуціцца над ёй.

Уладзімір ДЗЯМЕСКА,
ветэран Вялікай Айчынай вайны.

Вера НОВІК (Расія, Яшкар-Ала)

Мая "малая" Радзіма

Вера Новік жыве ў Расійскай Федэрацыі, у сталіцы Рэспублікі Марыі Эл Яшкар-Але. У маладосці выйшла замуж за аднавяскоўца, які стаў военным, і паехала за ім па размеркаванні ў далёкі ад іх роднай вёскі горад. Спачатку радавалася такім пераменам: хацелася пабачыць свет. Але толькі на адлегласці зразумела, як моцна прывязана да Радзімы. Па яе прызнанні, няма ніводнага дня, каб не ўзгадала Беларусь, хаця ўжо мінула шмат гадоў, як ад'ехала з роднай Малой Волі.

Удалечыні ад дома яна вучылася і працавала, абараніла ў Ленінградзе кандыдацкую дысертацыю і ўжо шмат гадоў выкладае гісторыю сярэдніх вякоў у Марыйскім універсітэце. Мае дваіх дарослых дзяцей.

Кожны год абавязкова прыязджае ў сваю родную вёску, у бацькоўскую хату, хоць яна ўжо даўно апусцела... Тут яна наталіецца энергія ад суспрэч з аднавяскоўцамі і з мілімі сэрцу крававідам.

У маім жыцці не бывае ніводнага дня, каб я ў думках не "прайшла" па сцежках-дарожках сваёй вёскі, не ўспомніла сваіх родных, блізкіх, аднавяскоўцаў.

Мая малая радзіма — вёска Малая Воля, якая па адміністрацыйна-тэрытарыяльнаму дзяленню адносіцца да Дзянісаўскага сельскага савета Дзятлаўскага раёна Гродзенскай вобласці, знаходзіцца на правым беразе ракі Шчары, прытока Нёмана.

Цяжка вызначыць дакладную дату яе ўзнікнення, але вядома, што ў 1905 годзе вёска, у якой пражывала 160 чалавек, уваходзіла ў склад Падаўскай воласці Слонімскага павета Гродзенскай губерні. У 1940 годзе ў ёй налічвалася 447 жыхароў, і толькі 30 — у 2005 годзе.

Паходжанне назвы вёскі, як гаворыць легенда, якую раскажаў мне старажыт Міхал Копаць, звязана з тым, што калісьці гэта тэрыторыя была месцам ссылкі бадзят, жабракоў, якія не жадалі працаваць у пана. У сілу абставін яны вымушаны былі займацца каланізацыяй зямлі, араць, сеяць на сваіх участках. З цягам часу ўлады абмяжвалі памеры участкаў ці волю іх выкарыстання да 32 дзесяцін, таму пасяленне і

атрымала назву Малая Воля, а яго жыхары — малаваліне. (Такое ж пасяленне, што знаходзіцца ў двух кіламетрах ад нашага, дзе кожнай сям'і было выдзелена 35 дзесяцін, было названа адпаведна Вялікая Воля).

Мая малая радзіма не мае асаблівых слаўтасцей, да якіх маглі б праявіць цікавасць заморскія госці. Тым не менш, сама вёска і яе наваколлі з пункту гледжання тапанімікі — сапраўдная скарбніца вуснай народнай творчасці, якая перадаецца з пакалення ў пакаленне. Гэта "мова зямлі", якую святы захоўваюць. Яна замацавана не толькі ў назве вёскі, раздзеленай на дзве часткі Лысай гарой, чаму адна атрымала назву Міжгіры (паміж гор), другая — Пузачы, па большасці прозвішчаў вяскоўцаў, але і ў шматлікіх мікратапонімах. Дзякуючы ім жыхары лёгка арыентуюцца на мясцовасці падчас сельскагаспадарчых работ, збору ягад і грыбоў, выпасу жывёлы і гэтак далей.

Свае абазначэнні маюць і водныя аб'екты. Так, старое рэчышча ракі Шчары названа Старая рака. Праўда, не па сваёй добрай волі гэта чысцоткая водная артэрыя змяніла сваё цячэнне. У 1934

годзе ўзнікла пагроза затаплення вёскі, і жыхары вымушаны былі выкопваць рэчышча ў новым месцы, якое было названа Капаніца. Каленца (ад калена) — так названа месца, дзе можна было ўброд перайсці Шчару. Цэлы ланцуг азёр уздоўж яе берага — гэта так званае Азярышча. Па колеру вады названа невялікая Чорная рэчка, што працякае па багністым балоце.

Жыхары маёй малой радзімы маюць дачыненне і да фальклору. У ім яны паказалі свае адносіны да прыроды і яе з'яў, сацыяльнага вопыту сваіх папярэднікаў.

Сярод шматлікіх прыказак, прымавак, устойлівых выразаў звяртаюць на сябе ўвагу перш за ўсё тэксты з рэлігійна-хрысціянскім зместам: з Богам біцца не будзеш; ні Богу, ні людзям; Бог дасць дзень — дасць і ежу; Бог даў — Бог забраў; жыве, як у Бога за пазухаю; бойся Бога.

У шэрагу прыказак і прымавак можна знайсці пароды людзей, умудронных вопытам пакаленняў: хто прастуе — той і дома не начуе; свая сярмяжка ніколі няцяжка; кінь перад сабою — убачыш за сабою; ласкавае парасе двух матак ссе; рана-панак. Любыя адносіны вельмі тонка падмечаны ў прымаўцы "Хто каго любіць — той таго чубіць".

Сацыяльныя праблемы гучаць у прыказках: чаму ты бедны — бо дурны, чаму ты дурны — бо бедны; той прапаў, хто ў зямлю ўпаў; чаму быць — таго не мінаваць; ад свайго нікуды не дзенешся.

Вельмі тонка і дасканала ў творах фальклору падмечаны характары людзей, іх недахопы: жаба на язьце не спячэцца; гультай за работу — муляк за руку; п'янаму мора па калена; за дурною галавою нагам няма пакою; сам не гам і другім не дам; як да жніва — ледзь жывая, як да танца — май каханцу.

Нейкае спачуванне гучыць у прыказках, якія адлюстроўваюць становішча жанчыны-маці: бабіна дарога — ад печы да парога; мацеры — воўчыя пацеры; баба з воза — кабыле лягчэй.

Носьбітамі культурных каштоўнасцей Малой Волі з'яўляюцца яе жыхары. Многія з іх носяць прозвішчы Альховік, Чудзілоўскі, Павачка, Гаспадарык, Чорны, Жук, Грэцкі, Новік, Пузач, Карэнка. Але ў шэрагу выпадкаў за гэтымі афіцыйнымі імёнамі і прозвішчамі стаяць "вулічныя". Народ заўсёды быў востры на язык і "для краснага слоўца не шкадаваў ні маці, ні роднага бацькі". Непрывабныя якасці знешнасці і характару, паводзіны, заняткі давалі падставу для з'яўлення мянушак, якія насілі не толькі яны самі, але і іх нашчадкі. Шмат такіх прыкладаў і ў жыхароў вёскі Малая Воля. Калі ў другой палове XIX стагоддзя становішча сялян пасля іх вызвалення аказалася вельмі цяжкім, многія з іх вымушаны былі шукаць прыработку ў іншых мясцінах. Пачалася эміграцыя ў Сібір, Цэнтральную Расію, Амерыку. Шукаць сваё шчасце ў Новым Свеце адправіўся і Віктар Пузач, а калі вярнуўся праз некалькі год дадому, то ўжо стаў Амерыканцам.

Пачалася Першая сусветная вайна. Пайшлі ваяваць многія жыхары вёскі, сярод іх былі Іосіф Павачка і Іосіф Пузач. Першы праслужыў 25 гадоў і атрымаў мянушку Бальшавік, якая трывала замацавалася за жонкай, дачкамі і сынам. Другі набыў новае імя Фэлі (Фелікс), таму ўсе члены сям'і і зараз завуцца Фэлікавыя. Мянуска была атрымана пры незвычайных абставінах. Вяртаючыся з фронту, Іосіф Пузач цяпеў нястачу і голад. Калі ён знаходзіўся на тэрыторыі Польшчы, нехта параіў яму назвацца Феліксам Кухарскім, каб

палікі прынялі яго за свайго і аказалі дапамогу. Улоўка даць магла выжыць, а аднавяскоўцы "ўзнагародзілі" франтавіка гэтай мянушкай.

Спяпан Жук і Васіль Альховік увайшлі ў гісторыю вёскі як вядомыя палітычныя дзеячы XX стагоддзя — Сталін і Гітлер. Першы, працуючы старшынёй калгаса, так актыўна вітаў палітыку Савецкай улады, што нават на ўласным вяселлі замест іконы яго нявеста трымала партрэт Сталіна. Другі атрымаў свой гучны тытул за паводзіны і знешняе падабенства з фюрэрам.

Уладзімір Павачка, які прымаў удзел у асваенні цалінных зямель у 50-х гадах XX стагоддзя, заслужыў у аднавяскоўцаў мянушку Цаліннік.

Фізічныя недахопы таксама часта з'яўляліся падставай для "вулічных" прозвішчаў. Так, той, хто кульгаў, меў мянушку Кульгавы. Бацька, які меў лагапедычныя недахопы, называў свайго сына "шынок" — гэта і стала дадатковай мянушкай Шыновыя для яго нашчадкаў.

Жыхарам вёскі прысвойваліся мянушкі і за асаблівасці ўчынкаў. Напрыклад, Гальяш Сліж, адпраўляючыся ў начлег разам са сваімі таварышамі, запісваў колькасць бярэвенняў, якія яны і прыносілі ў касцёр. Хутка ў вёсцы яго звалі Пісар, а нашчадкаў — Пісаранчыныя. Спяпан Карэнка добра вырабляў сельскагаспадарчыя прылады: сярпы, лапаты, граблі, падковы і быў вядомы як Каваль. Асобныя гісторыі стаяць за прозвішчамі Поп, Каталік, Званар, Солтыс, Матрос, Цар, Прымак, Войцік, Царку, Бронскі, Літара.

Самабытная духоўная культура жыхароў маёй малой радзімы, безумоўна, варта апісання і вывучэння. Яна не павінна знікнуць бяследна.

Дзмітрый ШАТЫЛОВІЧ (Польшча, Варшава)

Дзмітрый Шатыловіч, беларус па паходжанні, жыве ў Варшаве, член Саюза польскіх пісьменнікаў і член Беларускага літаратурнага аб'яднання "Бела-вежа", ганаровы замежны сябар Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выдаў 5 зборнікаў вершаў.

БЕЛАРУСКІ РУЧНІК
У дзяцінстве маім беларускі ручнік
Быў аздобаю ў хаце і мэблі, і сцен.
Абдымаў дзве іконы ў кутку „багавік” —
Каляровы арнамент свяціўся ўвесь дзень.
Гаварыў ён са мной на мове ікон,
Упрыгожваў Дзеву Марыю
з Хрыстом —
І Міколу Святога, лампады агонь,
І здавалася мне: ратаваў ён наш дом.
І ў пакоях віселі кругом ручнікі —
Ля гадзінніка, люстра, пры самым акне.
Красаваліся кветкамі, быццам вянкі,
Ручнікі-красуны на кожнай сцяне.

І ручнік-уціральнік заўжды быў са мной.
А як мылі мяне і як мыўся я сам,
Ён быў мяккі і гладкі пад маткі рукою
І мяне суцішаў, як чароўны бальзам.
Гэты чуд-ручнік ткала маці мая,
І арнаменты ўсюды рукою нанясла,
А ў вайну, каб не згінуў я дзесь у баях,
Не адзін пад іконы ў царкву занясла.
У абрадах калісь беларускі ручнік
Быў і сімвалам шчасця, і скорбам жыцця,
Бо давалі яго ад бацькоў у разлік
Маладой у пасаг, як ішла да вянца.
І яна берагла той ручнік усё жыццё,
Ён у скрыні ляжаў, як святы талісман.
Забірала яго, як радзіла дзіцё,

Каб на хрэсьбінах выцерці змочаны стан.
Пры вячэнні ручнік на руках маладых
Іх супольна вязаў там на многа гадоў,
А падножнік-ручнік пад нагамі тады
Пакідаў ім на ішчасце адбіткі слядоў.
Ручнікі на стале прыкрывалі хлеб,
соль,
Каб яны прад усімі былі на віду,
Каб не толькі тут бачыла хатняя столь,
Што ў тым доме стаіць стол,
багаты ядой.
А надзежнік-ручнік засланяў над дзяжой
Жаўтаватае цеста з пахучай мукі,
Як арліца крылом закрывае парой
Арлянят маладых ад варожай рукі.
Ручнікі нам у хаце тварылі вясну,
А зімой бераглі нас ад розных нядоль,
І пры смерці ўкладалі ручнік у труну,
Ручнікамі спускалі нябожчыка ў дол.
Бо ручнік спадарожнікам быў у сялян,
Ад дня родаў да смерці ён з імі ішоў
Праз пагоду і лівень, і праз ураган.
Ён заўсёды быў з імі, як у жылах іх кроў.

БЕЛАРУСКІ АРФЕЙ
У венскім парку Шэйнбрун тварам
да палацу
З гітараю ў руках хлапец
з-пад Магілёва
Пад дрэвам векавым ля маленькага плячу
Стаяў, іграў, спяваў на беларускай мове.
І з вуснаў у яго гучалі песні ў парку
Пра беларусачку — чароўную дзяўчыну,
Пра Купалінку, пра Алесю і смуглянку,
Пра лён, пра Яся, што касіў дзесь канюшыну.
І тэнар у яго, пяшчотны і ласкальны,
Як зvon царкоўны, пльвіў і чутны быў далёка.
Натоўп людзей застыў прад музыкай вакальнай,
Ён слухаў і глядзеў і цешыўся навокал.
Калі ён скончыў спеў і пакланіўся людзям,
Яны пайшлі чаргою пратаптанай сцежкай
Да блізка ног яго пастаўленага блюда,
Каб шылінг у яго ўлажыць яму з усмешкай.
Уздоўж усёй чаргі я чуў адначасова

Для голасу яго пахвальныя тырады,
І спрэчкі — ці спяваў ён ім на рускай мове,
Ці з краю іншага прывёз ён сернады.
Адзін не вытрымаў і голасна спытаўся:
Ці рускі вы, а мо з-пад Львова, з Украіны?
Спявак здзіўліў і з уцехі засмяляўся.
„Айн бээр шэрці!” — сказаў.
Па-беларуску: кпіны!
Ён выняў карту, і там колерам ружовым
Была паказана на захад ад Расіі Краіна Беларусь. „Адтуль я, з Магілёва!
І песні беларускія спяваў я, не чужыя.
„Я беларус!” — як рэха ў парку прагучала.
Замест манет банкноты сыталіся ў блюду.
І не чакаў ніколі тут такую хвалу,
Не спадзяваўся ён сустраць такое цуда.
І з радасці ізноў схатыў сваю гітару,
Па струнах ударыў шычыра і з запалам,
І паліліся песні гучна, як з фанфары,
Аж задрыкалі ў абелісках п'едэсталы.

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА (Латвія, Даўгаўпілс)

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА нарадзіўся ў вёсцы Падольцы, што на Гродзеншчыне. Захапляўся паэзіяй са школы. Адноўчы на беларускім радзіе б'ю аб'яўлены конкурс сачыненняў на тэму "Мая любімая прафесія" і Станіслаў вер-

шамі напісаў пра прафесію геолога. Хутка яму паведамілі, што ён стаў адным з пераможцаў. Гэта яго акрыліла, але шлях у літаратуру аказаўся не такім простым...

У маладосці працаваў на чыгуны і вучыўся на завочным аддзяленні філалагічнага факультэта Белдзяржуніверсітэта. Праца на чыгуны і прывяла яго на новае месца жыццарства — спачатку ў Вільнюс (Літва), а потым у Даўгаўпілс (Латвія), дзе ён жыве і цяпер.

Актыўна займаецца творчай і грамадскай работай. З'яўляецца членам Саюза тэатральна-музычнай Беларусі і Міжнароднай асацыяцыі тэатральна-музычнай і публіцыстаў. Піша на беларускай, рускай і польскай мовах. На шэраг вершаў паэта кампазітары з Літвы і Беларусі напісалі музыку. І яны гучаць у выкананні самадзейных і прафесійных артыстаў.

Выдаў некалькі кніг паэзіі, у тым ліку і дзіцячай. Уваходзіць у склад беларускага таварыства "Уздым" (Даўгаўпілс).

Родны луг, свой кілім
Нам пад ногі сцялі!
Поле роднае, зноў
Да сябе нас тупі!
Слаўны бор, нас вітай,
Мілы гай, нас прымай,
І дзяцінства рака
Шчыра так абдымай!

Добры дзень, землякі!
З вамі тут, як ні з кім,
Гаваркія дзянькі
І — гамоняць вякі.
І даносяць вятры
Галасы крывічоў,
Галасы ваяроў,
Звон іх вострых мячоў...

Наш паклон вам, бацькі,
Нашы сёстры, браты,
Нашы цёткі, дзядзькі,
Колькі ў вас дабратаў!
Шчасця больш ці спазнаць
Як вас, родных абняць,
І за вас і за нас
Поўны келіх падняць!

Сустракай, Беларусь,
Сваіх дочак, сыноў!
Мы ляцім да цябе,
Як на крылах, ізноў,
Мы ў журбе аб табе
Столькі выснілі сноў!
Сустракай, Беларусь,
Сваіх дочак, сыноў!

СЛОВА
ПАРТЫЗАНА-ВЕТЭРАНА

Мне б вярнуцца яшчэ ў партызанскі
мой край
І па сцэжках сваіх партызанскіх
прайсціся,
аб віталі мяне там дуброва і гай,
бор і ельнік затым, дзе атрад наш
мясціўся.

З той крынічкі гаючай вады зачарпнуць
І напіцца яе аж да п'яну, магчыма,
Беларускі-зязюлькі куванне пачуць,
Што гады і тады мне так доўга
лічыла...

Мне б вярнуцца яшчэ ў партызанскі

мой край,
Быццам мала трывог, зноў душу
растрывожыць,
Дзе варожы ляцеў пад адхон зшалон,
Падаў мост у раку пад машынай
варожаў,

Дзе балота блакаду прарваць
памагло, —
Лес лажыўся касцямі, утвароючы
гаці...
Як ні цяжка сяброў сваіх траціць было,
Толькі Бог не дазволіў надзею нам
страціць!

Мне б вярнуцца яшчэ ў партызанскі
мой край
І раскласці высокі касцёр на паляне,
Каб сябрам, што загінулі, трапілі у
рай,

З таго свету было на яго любя
глянуць...
І пакуль я на свеце на гэтым яшчэ
Мне не сорамна глянуць нябесам у вочы...
І здаецца з гадамі ўсё кліча званчэй
Партызанскі мой край там прайсціся
адноўчы...

Мне салодка і горка —
Дзяцінства прысніцца,
Тыя сцэжкі-дарожкі,
Дзе бегаў малым,
Дзе ў наветры стаялі
І слодыч, і горыч,
Дзе спрадвеку былі
З медуніцай палын.

Мурагу там лагоду
І колкасць іржышча
Буду помніць нагамі
І на ўскрайку жыцця,
І ў вачах маіх будзе —
Тое неба заўсёды,
Над дзіцём дзе кружылі
То зруган, то бацян.

Невядомаю сілаю
Цягне чамусьці
Там паціху прайсціся,
Дзе бегаў малым,
Дзе спрадвеку былі

СУСТРАКАЙ, БЕЛАРУСЬ!

На радасць і смутак
Медунічныя зоркі
І зорка Палын...

О, дзяцінства маё,
Ты — маё залацінства:
Медунічна было мне,
Бо маці жыла.
О, дзяцінства маё,
Ты — маё сірацінства:
Мне палынна было —
Бацьку смерць узяла...

РЭЧКА ДУДКА

Мілая рэчка дзяцінства майго,
Што ахрысцілі дарожнікі Дудкай,
Мне выплываеш праз зараснік год,
Граеш, квітнееш у снах незабудкай.

Шпарка да Віліі-маці бяжыш
Доняй, ёй радасцю сэрца напоўніць.
Колькі пасвеціць на свеце мне жыць
Буду цябе я змяістаю помніць.*

Як праз аер хлапчукі мы імчым,
Каб у абдымкі хутчэй табе трапіць.
Слёзка стараецца нам далячы —
Тут жа адрозначку моц сваю траціць!

Тут пастушком я люблю адпачыць —
Разам з каровамі пасвіць аблокі,
За шчупакамі падоўгу сачыць,
Ракаў лавіць, што багата было так...

Можна і ў старасці колісь Бог дасць
Мне зазірнуць тут у вочы дзяцінства.
Студзіць мне вусны святая вада,
Быццам Ісус тут калісь пахрысціўся.

* Не выпраманеная мільярацыяй.

ІГНАСЕЎ САД

З маленства помню сад Ігнасеў
На ускрайку вёскі,
Што застаўся
Я напамінак аб тым часе,
Як раскулачвалі Ігнася.

Кулак, — не фіга быў,
За тое
У Сібір вывозілі сям'ёю.
І гэты сад заламваў рукі
І лісцем гнаўся ўслед за ёю...

Асірацелы сад Ігнасеў
Год колькі ўдалеч углядаўся,
Жагнаўся часам,
Ды нікога
З іх так ён і не дачакаўся...

Любіў гуляць я у гэтым садзе.
Стары, ён мне насустрач гнуўся,
Па галаве малага гладзіў,
Як я да яблыкаў цягнуўся...

Я і нядаўна быў зайшоўся:
Ну ж ты жыў-здароў? — спытаўся.
Зноў пачастунак мне знайшоўся,
Ды штосьці яблык даўкім здаўся...

ПЯВЮХА

Мая матуля пець любіла вельмі,
Ад продкаў, пэўна, перадаўся дар.
Ад песень, і народных, і касцельных
Душа святлела, праясняўся твар.

Спявала міла так, як спавівала,
Туліла сваіх дзетак да грудзей,
За прадзівам і шыючы спявала
І, расцяпляўшы печ, будзіла дзень,

Як ураджай з шнура свайго збіралі,
Здалёку спева чуліся яе;
Заслухваліся птушкі, замірлі,
Калі, бывала, у лесе запяе.

Сваёй пяхюхай ганарыўся тата:
Маладзіком вачэй не адвядзе
Ад зоркі, што, утрыгожваючы свята,
У застоллі шумным песню завядзе!

Што маю слях, сказаць я не бярэся,
Ды маме часам падпяваў, як мог.
Віно пілі мы песень беларускіх,

Пілі мы з мамай родных песень мёд.

НА РОСТАНЯХ

Як подых вясновы нам кружыць галовы
У класе дзiesiąтым на ўскрайку зімы,
Нязвыкла хвалюе нас роднае слова:
Праходзім "На ростанях" Коласа мы...

Чароўная кветка Палесся, Ядвіся,
У юнацкія сэрцы твой вобраз запаў.
І я сваім новым пачуццям здзіўся, —
Што свет незвычайнай, яскравей мне
стаў.

Каму з аднакласнікаў выпала шчасце
Чароўную кветку каханна знайсці
І потым не страціць? Бо ведаю:
з часам
Праз ростані ўсім давялося прайсці...

Чароўная кветка Палесся, Ядвіся, —
Зямны і нябесны агеньчык вясны.
Чароўная кветкай Купалля —
Ядвісяй —
Мая аднакласніца прыходзіць мне
ў сны...

Ёсць кветкі любові, надзеі і мроі,
А вобраз Ядвісі ў душы ёсць маёй
І дасць Бог, застаецца вечно са мною
Ажно да расстання з мілай Зямлёй...

Чароўная кветка Палесся —
Ядвіся...
Зноў вецер навяў юнацтва ўспамін...
І перад адлётам у зорныя высі
Усміхнецца душа, усхваляваная ім...

ВЯЗЫНКА

Вязынка — само стывае слова,
У зеніце жаўранкам звініць,
Рэчкай, што прадзеца адмыслова,
Як майго народу песня-ніць.

Тут і рэчка Вязынкай завецца,
Звязвае з мінуўшчынай сабой.
І трапечуць жаўранкам сэрцы,
У якіх — спрадвечная любоў

Да сваёй зямелькі шматпакутнай,
Што Купалу — шчодры дар — дала.
Вязынка — на карце кропка — тут
нам
Велічнаю зоркаю узышла.

Вязынка — жалеіка ў сёроўна
Грае слова шчасцем і журбой...
Вязынка, трывалай ніццю кроўнай
Беларусы звязаны з табой!

ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Чутна ў родным краі
І па-за краем,
На краі свету чутна:
Ад душы,
Як само сумленне,
Дудка грае —
Трубамі яе не заглушыць!

Мы не памрэм,
Бо з намі наша годнасць —
Быць людзьмі —
Ці ж варта адвыкаць,
Покуль ёсць у нас
І ў мовы роднай
Багушэвіч —
Добры адвакат.

Пракурораў ёсць на свеце многа —
Адвакатаў значна менш.
Ён і зараз недзе
Перад Богам.
Час заступаецца
За нас.

І надзея ёсць:
Францішка слова
Будзе мець ваду
І ў Судны дзень...

Чутна:
Дудка грае адмыслова.
Скачуць, скачуць
Сэрцы ў людзей!..

ВЕЧНЫ ВАНДРОЎНІК

Памяці Я. Драздовіча

Пад сонцам
І пад Шляхам Млечным
Дарога сцэлецца родном.
Няспешна ідзе
Вандроўнік вечны
Мастак, паэт і астраном.

Старонкі роднай краявіды
Так западаюць у душу!
У яго малюнках сакавітых
Дуброў з гаямі чуцен шум...

Як знахар той збірае зёлкі,
Фальклор збірае ён для нас,
Каб не згасалі ў нас вясклікі
І адступаўся змрочны час...

Хоць і яму парой трывожна,
Калі звер-вечер аж раве...
Ідзе наш слаўны падарожнік,
Жыццё складаючы, як верш.

Гудуць здарожанья ногі
І посах стомлены гудзе...

...Вандроўнік вечны
Шляхам Млечным
У стагоддзі новыя
Ідзе...

ПАМЯЦІ ПАЎЛІНЫ МЯДЗЭЛКІ

Жыццёвыя сцэжкі
Паўліны Мядзёлкі...*
Парою лёс цешыў,
Быў час часам зоркі.
У Дзвінску, і Мінску
Гаркату спазнала,
Аднак і нектару
Сабрала нямала.

Паўліне Мядзёлцы —
Руплівае пчолец
Матулінай мовы —
Квітнелі ўсе слоўцы.
Таму і Паўлінку
Так хораша грала,
У Янкі Купалы, —
Душа замірала...

У Будславе потым
Спяліла ўспаміны,
Слязьмі палівала
Мядзёлка Паўліна,
Сваёй Беларусі
Для росквіту
Сілы
У Божае Маці Будслаўскай
Прасіла...

...Цяпер на магіле
Паўліны Мядзёлкі,
Як родныя слоўцы, —
Мядовыя зёлкі,
Як добрыя слоўцы
Аб мілай старонцы,
Што кветкі ўзраціла
Паўліне Мядзёлцы...

* "Сцежкамі жыцця" — кніга ўспамінаў П. Мядзёлкі

СУНЦЫ ДЛЯ БАГДАНОВІЧА

Максім перад тым як пакінуць свет гэты
Прынесці суніц папрасіў.
Для паэта
У Ялце іх дзесьці знайшла гаспадыня.
Няхай яе рай на тым свеце абдыме.

А потым зайшла і ўбачыла з жалем:
Суніцы ў далоні Максіма ляжалі,
Аднак ён не ўсе ўтрымаў у знямозе, —
Рассыпаных болей было на падлозе...

...Напэўна, Максіму і там недзе сніцца:
У роднай старонцы паспелі суніцы.
І часам айчыны лясам недзе сніцца,
Што спеляць яны для Максіма суніцы.

І словы сунічныя спеляць тут людзі.
Нямала яшчэ для Максіма іх будзе.
Не раз яшчэ ў клопаце вечным аб хлебе
Убачым: суніцы рассыпаны ў небе...

Творчы партрэт

Сяргей КАРТЭС, кампазітар:

"Беларусь — мая духоўная радзіма"

Азы музычнай адукацыі Сяргей Картэс атрымаў у Аргенціне. Музыкай сур'езна пачаў займацца даволі позна, толькі ў 13-гадовым узросце. Першай яго настаўніцай была бабуля. Хлопчык удзельнічаў у хатніх канцэртах, акампановаў бабулі-спявачцы, а ўжо ў 16 гадоў сыграў канцэрт А.Моцарта разам з сімфанічным аркестрам пад кіраўніцтвам Бруна Бандзіні. Урокі кампазіцыі юны музыкант браў у Якава Фішара (выхаванца Петраградскай кансерваторыі), аднаго з буйнейшых прадстаўнікоў прафесійнай музычнай культуры Аргенціны. Ужо ў першых творах для фартэпіяна, вакальных опусах — відавочнае імкненне маладога аўтара да яскравай вобразнасці, выразнасці музычнай мовы.

Далейшае навучанне музыцы Сяргей Картэс працягнуў ужо ў Мінску, дзе яго сям'я як рэпатрыянтам прапанавалі жыллё. Вучыўся спачатку ў музычнай школе-дзясяцігоддзі, потым на кампазітарскім факультэце Беларускай кансерваторыі (клас прафесара Мікалая Аладава і Анатоля Багатырова), затым у аспірантуры ў прафесара Мікалая Пяіко. Станаўленне Сяргея Картэса як кампазітара прыйшлося на 1950-1960-я гады, у перыяд "адлігі" і фарміравання новых эстэтычных устаноў. Значную ролю адыграла сяброўства і творчыя кантакты з беларускімі кампазітарамі (Глебавым, Смольскім, Янчанкам, Лу-

чанком і іншымі), а таксама з выдатнымі музычнымі дзеячамі і кампазітарамі сучаснасці (Эшпавем, Хрэнікавым, Шнітке, Губайдулінай, Тэртэранам, Канчэлі, Барысам Чайкоўскім, Догам і іншымі).

Незабыўныя ўражанні пакінула фальклорная экспедыцыя па беларускіх вёсках, якія раскрылі для маладога аўтара глыбокія тэматычныя народнай скарбніцы.

У 70-80-я гады мінулага стагоддзя ў музыцы кампазітара прыкметна вылучылася лінія камерных жанраў. У той перыяд у айчынным мастацтве назіраліся інтэграцыйныя працэсы паміж класічнай сістэмай і наватарскімі

плынямі, а таксама істотна змянялася філасофскае асэнсаванне рэчаіснасці. Разважаючы над гэтымі зменамі, Картэс пазней пісаў: "Музыка — перш за ўсё мастацтва філасофскіх роздумаў".

Адзначым, што для творчасці кампазітара характэрны зварот да вялікіх твораў літаратуры і паэзіі, у якіх асэнсоўваюцца ідэалы агульначалавечай маралі, этыкі, адлюстроўваюцца глыбокія філасофска-эстэтычныя і сацыяльныя праблемы. Ва ўсе перыяды сваёй творчасці ён звяртаўся да тэатральных жанраў — у яго больш за 50 музычных партытур да драматычных спектакляў. "Тэатральны кампазітар, — значае Сяргей Картэс, —

працуе ў садружнасці з рэжысёрам, мастаком, балетмайстрам, акцёрамі. Ён павінен умець увайсці сваёй музыкай у адзіны лад спектакля". Дададзім, што Картэс кіраваў музычнай часткай Дзяржаўнага рускага драмтэатра, працаваў музычным рэдактарам Беларускага тэатра імя Янкі Купалы, галоўным музычным рэдактарам кінастудыі "Беларусьфільм". Апошнія спрыяла плённай творчасці кампазітара ў галіне кінамузыкі.

Галоўны жанр у творчасці Сяргея Картэса — опера. Усе творы гэтага жанру створаны ў творчым тандэме з лібрэтыстам Уладзімірам Халіпам і атрымалі спэціфічнае ўвасабленне на шматлікіх еўрапейскіх сцэнах. Так, напісаная ў 1977 годзе опера "Джардана Бруна" атрымала ІІІ прэмію на Усеаюзным конкурсе опернага мастацтва ў Маскве. За пастаноўку спектакля на сцэне беларускага опернага тэатра "Візіт дамы" (1995) кампазітар уганараваны тытулам "Чалавек года-1996". Яго опера "Матухна Кураж" (1982) паказана ў тэатрах Кішынёва, Каўнаса, Якуцка, а прэм'ера яе чацвёртай аднаактавай оперы "Юбілей" (2000) адбылася ў Швейцарыі. У Гаване з поспехам прайшоў паказ балета "Апошні інка" (1990). З 1991 года кампазітар працаваў дырэктарам Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі і мастацкім кіраўніком оперы.

Новае XXI стагоддзе звязана з працягам творчай дзейнасці Сяргея Картэса ў галіне музыкі да драматычных спектакляў, у жанры оперы і інструментальнай музыкі, з педагагічнай працай у Беларускай акадэміі музыкі. Цяпер кампазітар заканчвае клавір другой часткі опернага дыптыха "Мядзведзь" паводле А.Чэхава.

Фундаментальная асаблівасць усёй творчасці Сяргея Картэса — прыхільнасць да мастацкай культуры ва ўсёй яе шырэнні, шматграннасці і разнастайнасці. Цікава, што праз 40 гадоў пасля прыезду ў Мінск на п'яганне, што з'яўляецца для яго Радзімай, у адным з інтэрв'ю кампазітар адказаў: "Калі зыходзіць з семантычнага значэння слова радзіма (гэта значыць — дзе нарадзіўся), то гэта Чылі. Дзяцінства і юнацкія ўспаміны звязаны з Аргенцінай, з лацінаамерыканскай культурай. Але ўсё творчае жыццё я пражыў на Беларусі. Гэта — мая духоўная радзіма. Я заўсёды хацеў быць грамадзянінам без межаў. Ніколі не мог зразумець, чаму яны павінны быць перашкодай творчаму чалавеку, бо мастацтва — усеагульнае".

Наталля ГАНУЛ,
выкладчыца Белдзяржакадэміі
музыкі.
НА ЗДЫМКУ: Сяргея КАРТЭСА
віншуец з юбілеем сястра
Серафіма і аўтар гэтага артыкула.
Фота Юрыя ІВАНОВА.

"Славянскі базар у Віцебску"-2005

Гран-пры ў нашай Ксеніі

Выкананне песні Р. Панамарэнкі "Гармонь мая" было проста ашаламляльным. Рэакцыя глядачоў бурнай. Шквалам апладысментнаў узнагародзілі Ксенію глядачы і на канцэрце майстроў мастацтваў Беларусі.

На заключным канцэрце дзіцячага конкурсу, адразу пасля абвяшчэння і ўзнагароджвання маленькіх выканаўцаў, мне ўдалося задаць пытанні Ксеніі і яе маме (бо пераможцу ўжо як сапраўдную зорку здымалі тэлевізійныя камеры і распытвалі мае калегі).

— Ксенія, раскажы, адкуль ты прыехала і дзе навучылася так спяваць?

— Я з Мазыры. Мне 10 гадоў. Я займаюся спевамі ў прыватнай дзіцячай студыі "ЮМЭ, С" (юныя майстры эстрады), дзе мая мама працуе дырэктарам. Мая сястра спявала, яна часта ездзіла на розныя фестывалі, а потым мне расказвала пра ўражанні, і я таксама з чатырох гадоў марыла спяваць. Папа быў супраць, а мама прапанавала паспрабаваць. Я пайшла ў студыю эстрадных спеваў "ЮМЭ, С" і пачала займацца. Вучуся там з п'яці

гадоў, спяваю ўжо чатыры гады. Усё, што вы бачылі на сцэне: мае рухі, мой вакал — гэта вялікая заслуга майго кіраўніка. У першым туры я спявала песню "Будзь са мной", якую спецыяльна для мяне напісалі.

— Ты адказваеш на пытанні як зусім дарослая. Такое ўражанне, што табе не 10 гадоў, а 20...

— Я б не сказала, што я гавару як зусім дарослая, але ў нас у сям'і ўсе так размаўляюць. Таму я і навучылася ад іх.

— А песню "Гармонь мая", якую ты бліскуча выканалася на другім туры, а потым і на заключным галаканцэрце дзіцячага конкурсу, хто табе дапамог падбраць? Песня вядомая, але ты яе выканалася так, як ніхто да цябе. І як ты яе адчуваеш?

— Гэта песня пісалася, зразумела, не для мяне. Яе напісаў рускі кампазітар Панамарэнка. Я вырашыла паспрабаваць яе спець.

— І ў цябе гэта выдатна атрымалася! Удачы і поспеху на сцэне і ў жыцці!

Карыстаючыся момантам, пазнаёмілася з маладой, прыгожай жанчынай, якой Ксенія давала патры-

маць свае ўзнагароды. Аказалася, што гэта мама Ксеніі.

— У вас незвычайна здольная дзяўчынка. Яна спявае так добра, што цяжка нават павярць, што гэта ёй па сіле.

Акрамя таго, Ксюша вельмі натуральна трымаецца на сцэне, быццам на ёй і нарадзілася. Рухі, сама песня, касцюм — усё прадумана да дробязяў. Я знаходжуся яшчэ пад уражаннем яе выканання. Прыміце віншаванні. Скажыце, калі ласка, хто для яе напісаў песню, якую яна выконвала ў першым туры?

— Песня называецца "Ляці за мной". Словы Ірыны Сусленка, а музыка мая.

Святлана Стацэнка — гэта я. Ірына шмат напісала для Ксеніі цікавых песень на беларускай мове, для якіх я на-

пісала музыку. Напрыклад, "Прыляцелі куры", "Ой, вясна"... Песні стылізаваныя пад народныя ці як цяпер гэты накірунак яшчэ называецца, "фольк". Мне, наогул, падабаецца працаваць у гэтым стылі. Першы дзень Ксенія і выканалася адну з такіх песень. А на другі дзень выбралі песню Панамарэнкі, бо яна ў

яе вельмі добра атрымліваецца, яна больш эстрадная. І ў гэтай песні Ксенія больш удаецца паказаць свае магчымасці.

— Вы самі спявалі?

— Некалькі гадоў таму шмат спявала ў Мазыры. У Мінск прыежджала на розныя праграмы: "Песню бярыце з сабой", "Новыя імёны", нядаўна нават здымалася ў "Хіт-моманце". Але, як ні шкада, настаў такі момант,

калі я павінна была выбіраць: спевы або сям'я. Мой муж вельмі заняты на працы, таму мне давялося прынесці ў ахвяру спевы.

— Ксенія сказала, што яе старэйшая сястра таксама спявае.

— Так, Насця, у яе прозвішча, як у мяне — Стацэнка, таксама спявае. І былі ў яе нядрэныя вынікі: Гран-пры ва Украіне і 1-е месца ў Чаркасах, у расійскай перадачы "Утренняя звезда" яна заняла 2-е месца. Цяпер яна перайшла ў 11-ты клас і вырашыла, што будзе сур'езна займацца нямецкай мовай. Мы ў Германіі, дарэчы, часта спяваем, і Насця ўжо нам дапамагае ў якасці перакладчыка. Ёй падабаецца нямецкая мова, і яна збіраецца стаць рэфэрэнтам-перакладчыкам. Хаця спяваць ёй таксама хочацца. Вось нядаўна мы прыехалі з Германіі, дзе былі разам з дзіцячай студыяй "ЮМЭ, С", якую я ўзначальваю, а Насця нам перакладала. На канцэрце, як убачыла мікрафон, папрасіла, каб я дазволіла ёй выступіць.

— Адчуваецца, што Ксенія вельмі жвавая і кемлівая дзяўчынка. Чым яна яшчэ,

акрамя спеваў, захапляецца?

— У яе шмат розных захапленняў. Яна займаецца яшчэ з вядомым у Мазыры харэаграфам Аляксандрам Зінчанкам, які працуе ў стылі "хіп-хоп", ён падказвае ёй розныя рухі для яе песень.

— Вы хочаце, каб дачка стала прафесійнай спявачкай?

— Па сабе ведаю, што гэта вельмі складана. Але, калі яна зробіць такі выбар, я не буду яе адгаворваць.

— Ксенія атрымала Гран-пры і 5 тысяч амерыканскіх долараў. Як мяркуюць іх расходваць?

— Сума атрымалася не зусім такая, бо ўтрымалі падаткі. Але для яе гэта вялікая сума. Калі мы ў яе запыталі, як бы яна хацела імі распарадзіцца, яна адказала, што хоча набыць фанарамы, касцюмы, астатняе патраціць на сваё ўдасканаленне.

НА ЗДЫМКУ: Мама Ксеніі Святлана СТАЦЭНКА (злева), Ксенія і Ірына СУСЛЕНКА.

Таццяна КУВАРЫНА,
ФОТА аўтара.
Мінск-Віцебск-Мінск.

Жанчына і дом

Не кожны ўмее арганізаваць уласную жыццёвую прастору так, як мастачка Святлана КАТКОВА

насенне і лукавіны кветак. Ён вельмі любіў прыгажосць, імкнуўся жыць па яе законах.

МАДЭРНИЗАЦЫЯ

Цяперашні дом на Ліпавым завулку троху адрозніваецца ад першапачатковай канструкцыі. За свой амаль пяцідзесяцігадовы ўзрост будынак шматразова перабраўся, аднойчы з ім адбылася нават катастрофа — ледзь не згарэў з-за неахайнасці рабочых, якія рабілі зварку металічных канструкцый у час рамонтнага даху. Але, дзякуй Богу, пажар патушылі.

Прагрэс ішоў сямімільнымі крокамі. І таму гаспадару дома даводзілася пастаянна нешта ўдасканальваць, рамантаваць. Пячонне ацяпленне праз не-

ажыццёўленага пад кіраўніцтвам жанчыны, дом папрыгажэў: з'явіўся паркет, банальныя шпалеры замянілі дрэвам і палатнянай тканінай. Гаспадыня сама зрабіла камін, па яе праекту майстры вырабілі вітражы для дзвярэй. Наступным этапам стала будаўніцтва новай кухні на месцы разбуранай часам веранды і новай майстэрні з балкочыкамі, галерэямі, лясвічкамі. У гэты перыяд Святлане Сяргеёўне давялося навучыцца трымаць у руках усе інструменты. Па праўдзе кажучы, я з цяжкасцю ўяўляю, як гэта маленькая жанчына з усім спраўлялася.

— Не сумнявайцеся, — запэўнівае яна. — Жыццё прымуціць — усяму навучышся. Я, дарэчы, і дрывы секла ў

адносіны паміж людзьмі. Нянавісць, злоба, нецярпімасць разбураюць і дрэва, і метал. Кажучы, што ў доме з кепскай аўрай нават павукі не жывуць, пакаёвыя расліны вянуць і гінуць. Але ў нас у гэтым сэнсе ўсё ў парадку.

ЧАГО НЕ МОЖА СВЯТЛАНА СЯРГЕЎНА

Я даволі доўга высвятляла, чаго не можа рабіць гаспадыня дома на Ліпавым завулку. Здаецца, няма таго, з чым яна не можа справіцца. Стругаць, пілаваць, класіць керамічную плітку, касіць, палоць, шыць, працаваць з глінай, рабіць разнастайныя настойкі, дзівосныя падлівы, пірагі, карміць цэлую кампанію чымсьці арыгінальным і надзвычай смачным — гэта не пытанне. Карціны яна піша звычайна ў вольны ад іншых гаспадарчых спраў час, звычайна познімі вечарамі, ночамі. Адзін з апошніх яе карысных набыткаў — муфельная печка. Кераміст па адукацыі, яна з вялікім задавальненнем распісвае посуд. У яе руках просценькія чашкі, кружкі, чайнікі розных канфігурацый і памераў пераўтвараюцца ў багатыя, з пазалотай, з нетутэйшымі каляровымі гамамі творы мастацтва, месца якім на выставе, у мастацкіх салонах. Але Святлана Сяргеёўна не прадае гэтыя рэчы-творы, а дорыць іх сябрам і знаёмым.

— Чаго я дакладна не магу зрабіць — узабрацца, як некалі, на дрэва за вішнямі ці грушамі, — прызнаецца гаспадыня. — Сяброўкі напужалі, што костак не збярэ, калі звалюся ўніз. Пацяжэла з узростам, а раней гэта была для мяне элементарная справа. Ну, няхай цяпер дачка і ўнук лязяць па галінах...

Хацелася б мне ўявіць, якім будзе дом, пабудаваны ў цяжкія пасляваенныя гады Сяргеем Пятровічам Катковым і так любіўна дагледжаны яго дачкой Святланай, скажам, праз 30-40 гадоў. Пераўтварэнні ў ім, напэўна, ніколі не скончацца. Магчыма, маладыя гаспадары зробіць з яго беласнежны архітэктурны цуд з сучасным гаражом, на які і муха пабаіцца сесці. Але цалкам магчыма, што дачка, аматарка стылю "кантры", наадварот, пастараецца падкрэсліць "сялянскія" якасці збудавання, завядзе курчак ці гусей для экзотыкі, зробіць калодзеж "з жураўлём", адкрые свой мастацкі салон... Калі ж за справу возьмецца самы юны нашчадак роду Катковых — Ян-Вінцэнт, не абдыдзеца, напэўна, без басейна ці спортпляцоўкі. Як гавораць, магчыма ўсялякія варыянты... Але пакуль тут кіруе балею "маці-каралеўна". Чарговы праект, які яна хоча ажыццявіць, па словах гаспадыні, маларамантычны (падключэнне да гарадскіх каналізацыйных сетак). Ён павінен завяршыць працэс далучэння іх жылля да дасягненняў сусветнай цывілізацыі. Іншыя планы яна пакуль трымае ў сакрэце.

Ірына ДУКО.

ДОМА І СЦЕНЫ ДАПАМАГАЮЦЬ
Недарэмна існуе прымаўка, што ў родным доме і сцены дапамагаюць. Святлана Каткова, беларуская мастачка, не можа жыць удалечыні без свайго любімага дома больш за два тыдні. Паміж ёй і домам існуе нейкая тайная сувязь. І хаця немудрагелістая знешне будыніна — яна з ёй адно цялае. Будыніна — гэта дзіўны космас, мікрасвет, што захоўвае жыватворную энергетыку роднага гнязда, пахаў зямлі і жывой прыроды, дзе ў гармоніі знаходзяцца духоўнае і матэрыяльнае. Большасць сваіх жыватворных нацюрмортаў мастачка напісала, натхнёная чысцінёй і свежасцю ландшафту, што распуціліся на яе прысядзібным участку, пахамі квітнеючага бэзу, аksamітавых пунцовых півонь і велічна белых лілей... На яе кампазіцыях разам з кветкамі жывуць грацыёзныя кошкі, загадкавыя знакі-сімвалы, арнаменты і іншыя атрыбуты, якія напаяняюць жыццём і сэнсам рукатворны рай у адным з ціхіх завулкаў Мінска.

ФІЛАСОФІЯ РУКАТВОРНАГА РАЮ

Побач з шыкоўнымі сучаснымі катэджамі, узведзенымі нядаўна ў тым раёне, які лічыўся ледзь ці не ўскраінай сталіцы, дом Святланы Катковай глядзіцца даволі сціпла і нават патрыярхальна. Так, бадай што, выглядае дыктоўная сялянская сядзіба. Па двары бегаюць міралюбныя сабакі, грэюцца на сонцы кошкі. Гаспадыня любіць спаць летам на адкрытай верандзе, абвітай дзікім вінаградом, каб бацьчы святло месяца і зоркі. Яна прычыпова не вырошчвае ні садавіну, ні гародніну. Зелёная дагледжаная паллянка — для гульніў унука і для пікнікоў, што ладзіцца тут для гасцей.

Пра ўнутраны інтэр'ер дома — размова асобная. Таму што ўсё ў ім не стандартнае, не з магазіна, а рукатворнае, створанае з любоўю, з тонкім мастацкім густам, выдумкай і фантазіяй. Напрыклад, агромністы авальны стол, за які пры жадаванні могуць сесці, напэўна, чалавек трыццаць. Яго ў свой час зрабілі са старога раялю. У пакойчык тыпавай кватэры гарадскога дома такая мэбля проста не ўлезла б увагуле. А ў вялікай гасцёўні Катковай такі гігант глядзіцца вельмі арганічна. Яшчэ адна прыкметная рэч — вялізны старадаўні гадзіннік з глухім боем. Ён стаіць на падлозе і заўсёды прыцягвае ўвагу наведвальнікаў. Такі пабачышы цяпер хіба што ў музеі.

Не меншую цікавасць выклікаюць

рэстаўраваныя гаспадыняй шафы, камоды, столікі, скрыні складаных канструкцый мінулага, а можа, і пазамінулага стагоддзя... Захапленне Святланы Сяргеёўны — прыгожы посуд, разнастайныя дробязі, набытыя ў антыкварных магазінах, вялізныя марскія ракавіны, прывезеныя з далёкіх падарожжаў...

Жыць у прыгожым і зручным уласным доме вельмі марыў бацька Святланы Катковай — вядомы мастак і педагог Сяргей Пятровіч Каткоў. Пасля вайны, калі ён вярнуўся з фронту, жыць з сям'ёй і дзвюма сваячкамі давялося ў бараку, у адным пакойчыку. Карціны ён пісаў у пунцы, што праводзілася на ўсіх вятрах. Туды ён ішоў, як толькі ўзыходзіла сонца, яшчэ да таго, як прагнуцца хатні.

Праішоўшы з баямі Германію, Сяргей Пятровіч бачыў, як камфортна жылі немцы, як зручна ўладкавана іх жыллё. І дом сваёй мары ён спраектаваў на еўрапейскі лад: у двух узроўнях, з некалькімі спальнямі, вялікай гасцёўняй, кухняй, майстэрняй для заняткаў любімай справай. Бацька, які кіраваў тады дзіцячай студыяй выяўленчага мастацтва ў сталічным Палацы піянераў, узяў грашовую пазыку — тры тысячы рублёў — на будаўніцтва дома. На былым калгасным полі яму, як удзельніку вайны, выдзелілі шэсць сотак зямлі. За магчымасць зрабіць другі паверх давялося паваяваць. Чамусьці лічылася, што гэта — залішня раскоша для савецкага чалавека. Але былому салдату пашанцавала.

Сяргей Пятровіч паехаў з будаўніцкамі ў лес, і яны ўласнымі рукамі насеклі сасны з жывіцай. У хуткім часе з'явіўся зруб новай хаты. Святлана Каткова добра памятае той час, калі яны будаваліся — канец 50-х.

— Жылі мы тады беднавата, галаднавата. Кожная капейчына ішла ў сям'ю на "святую справу", — кажа яна. — А я тады ўжо выходзіла ў нявесты, хацелася хоць якую абноўку купіць, пакаравацца... Але я не магла сабе такое дазволіць...

Гады праз два сям'я Катковых з барака перабралася ў дом, які меў цудоўны пах лесу, і здаваўся ім ледзь ці не палацам. Цяпер у іх была свая кухня, склеп для прыпасу, у кожнага — свой ложка, і нават майстэрня ў бацькі. Усе, можна сказаць, былі шчаслівыя. Маці Святланы Катковай у першы ж год, як стала домаўладальніцай, засадзіла свой невялічкі зямельны надзельчык усялякай карыснай зелянінай, бацька прывёз з калгаснага саду маладыя саджанцы плодовых дрэваў,

каторы час замянілі паравым, далей перайшлі на газ, задумалі купіць ванну.

Дом Катковых быў пастаянна адкрыты для гасцей і сяброў, людзі, якія тут былі, заўсёды адчувалі душэўную шчодрасць і цеплыню гаспадароў, іх добратворную энергетыку.

У Катковых доўгі час жылі сваякі, потым пасялілася сяброўка. Для "пасядзелака пад месяцам" гаспадар знайшоў не дзе старую альтанку, якую адрамантавалі, пафарбавалі ў белы колер, упрыгожылі драўлянай разьбой і назвалі "чайным домікам". Тут любілі пазбірацца пасля працоўнага дня, пагаварыць пра сусветна вядомых мастакоў і іх творчасць, памарыць пра далёкія падарожжы. Кошкі, папугаі, канарэйкі, рыбкі, сабакі, усякая іншая жывая істота пладзілася і кармілася ў Катковых ім на радасць.

— Пасля таго, як памерлі бацькі, — раскавае Святлана Каткова, — камусьці трэба было станавіцца "галоўнакамандуючым". Мой брат сказаў, што не мае жадання займацца домам і аддае перавагу кватэры з усімі зручнасцямі. І я вымушана была заняць гэту "пасяду".

Пасля генеральнага рамонтна-

важна тое, што я, як і бацька, хацела мець арганізаваную ўласнымі рукамі прастору, а не жыць у "камуналцы". Свой дом і кавалак зямлі такую магчымасць давалі, іх нельга было ўпусціць. Але, іншая справа, што дом — жывы арганізм, я нават упэўнена, што ёсць такое паняцце, як дух дома, які рэагуе на ўсё, што адбываецца ў ім... Мне здаецца, што стан дома залежыць нават ад таго, наколькі прыяльны маральны клімат пануе ў ім, якія

Уражання

Кідалі манеты ў Дзвіну, каб зноў вярнуцца ў Віцебск

Завяршыўся 14-ы фестываль "Славянскі базар у Віцебску". Я была акрэдытавана на ім ужо ў трэці раз. Перад паездкай былі сумненні: нічога новага прыдумаць немагчыма, ды і за гэты час жыхары Віцебска ўжо так да яго прызвычаліся, што з іх боку будзе менш увагі да ўсіх мерапрыемстваў. Але я памылілася. І зразумела гэта з першых жа крокаў па Віцебску. Шмат прыгожа апранутых людзей, якія, не спяшаючы, гулялі па вуліцах, цікавіліся афішамі, карцінамі, вырабамі народных умельцаў. Прабыўшы тут некалькі дзён, адчула прыліў энергіі і добрага настрою, нягледзячы на шматлікія прэс-канферэнцыі, сустрэчы, канцэрты. Ці гэта ад таго, што артысты сваім мастацтвам наталююць, ці то гэта ад гасціннасці і нейкай спакойнай, ці, як заўважаюць вядомы спявак з Расіі Міхаіл Баярскі, мяккай і цёплай атмасферы, якую ствараюць жыхары горада.

Фестываль за гэтыя гады не толькі не апусціў сваёй планкі, а палняў яе значна вышэй. Усе мерапрыемствы былі вельмі добра арганізаваны. Аб гэтым гаварылі ўсе госці і ўдзельнікі фестывалю. Напрыклад, Аркадзь Крамер, кіраўнік дэлегацыі Ізраіля, якая ўдзельнічала ў праграме "Фестываль без межаў" і падарыла гледачам канцэрт "Іерусалім — Віцебску", сказаў, што прывёз сюды групу маладых артыстаў, каронных ізраільцянаў, якія ніколі не бачылі Беларусі, што яны былі вельмі здзіўлены маштабамі фестывалю, яго арганізацыяй і выканальніцкім майстэрствам артыстаў. Акрамя таго, яны былі ўражаны зялёным, чыстым го-

радам, высокай культурай яго жыхароў. Яны кідалі манеты ў Дзвіну, каб зноў сюды вярнуцца. Прыхільнікаў "Віцебскага базару" прыбавілася!

Ды што пра артыстаў казаць, калі члены Міжнароднай федэрацыі фестывальных арганізацый (FIDOF), якія ўпершыню сюды прыехалі, каб правесці 39-ю сесію (дагэтуль усе сесіі праходзілі ў французскім горадзе Каны), у другі раз назвалі "Славянскі базар" (першы раз — у 2000 годзе) лепшым фестывалем за вынікі 2004 года сярод больш чым 300 форумнаў, якія праводзяцца ў розных краінах свету, — за якасць арганізацыі, прафесійнасць, гасціннасць, садзейнічанне галоўнай мэце FIDOF — "умацоўваць мір і дружбу праз музыку і мастацтва". Генеральны сакратар FIDOF Марыо Марэна, па яго асабістым прызнанні, зачараваны Віцебскам і Беларуссю, яе цудоўнымі і таленавітымі людзьмі.

Пра гэта гаварыў і Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, які на адкрыцці звярнуўся з прывітальным словам да гасцей і ўдзельнікаў фестывалю: "Праз мастацтва — да міру і ўзаема-разумення. Вось галоўны прынцып, які нясе ў жыццё наш фестываль...". Дарэчы, генеральны сакратар FIDOF Марыо Марэна ўручыў Аляксандру Лукашэнку медаль і дыплом Міжнароднай фестывальнай арганізацыі "За значны ўклад у развіццё сусветнага фестывальнага руху", бо фестываль знаходзіцца пад патранатам прэзідэнта нашай краіны.

Цікавыя мерапрыемствы — на кожным кроку. Кіно, тэатр, выставы мастакоў і ювеліраў, прыбавіліся яшчэ і міжнародныя спартыўныя спаборніцтвы. Адно трэба папскаваць, што не ведаеш, як папсець на ўсе цікавыя мерапрыемствы, напрыклад, ідзе спектакль тэатра "Современник" (Масква), у якім заняты вядомыя тэатральныя актёры, а амаль у гэты ж час у аб-

ласной філармоніі — канцэрт "Майстры мастацтваў Балгарыі — Віцебску".

І усё ж такі самым-самым захапляючым дзействам на "Віцебскім базары" з'яўляецца, як заўсёды, конкурс маладых выканаўцаў. У двухдзённым спаборніцтве на гэты раз удзельнічаў 21 канкурсант. Як сказаў вядомы расійскі прадзюсер і кампазітар Кім Брэйдбург, "тут сапраўдны прафесійны агляд еўрапейскіх ваякалістаў і прадзюсераў, дзе кожны канкурсант абараняе гонар сваёй краіны". І на вялікую радасць, ужо ў трэці раз беларускія ўдзельнікі

робяць гэта бліскача. "Гран-пры "Ліра" прысуджаны беларусцы Паліне Смалавай. Яна з першага тура прыцягнула да сябе ўвагу як гледачоў, так і журы, якое паставіла ёй самую высокую ацэнку — 103 балы з 110 магчымых. У першы дзень яна выканала песню на польскай мове "Польская мадонна", і гэта не прычыла ўмоваў конкурсу: можна было спяваць на любой са славянскіх моў. На другі дзень патрэбна было выканаць песню на роднай мове. Прагучала цудоўная мелодычная песня "Рэха жураўлінае" (словы Уладзіміра Пецюкевіча, музыка Дзмітрыя Даўгалёва), у час выканання якой Паліна паўстала сапраўднай драматычнай акты-

сай, што за тры хвіліны спеваў стварыла вобраз журботнай дзяўчыны, якая не чакалася свайго каханага...

У выніку Паліна Смалава ўдастоена Гран-пры Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў эстраднай песні "Віцебск-2005" і грашовай прэміі ў памеры 10 тысяч долараў.

Гюнеш Абасова таксама прадстаўляла Беларусь, яна ўдастоена другой прэміі, якую яна падзяліла са спеваком з Ізраіля па імені Шай. Кожны з іх адпаведна атрымаў па 2 тысячы долараў. Першая прэмія дасталася Мар'яну Стаяноўскаму з Македоніі (6 тысяч долараў). Трэцюю прэмію падзялілі Наталія Валеўская з Украіны і Эмілія Валенсі з Балгарыі.

У гэтым годзе ўпершыню праводзілася інтэрактыўнае галасаванне: тэлегледачы маглі выбіраць сваю зорку. Прыз глядацкіх сімпатый таксама ў нашых спявачак: у Ксеніі Сітнік, якая стала пераможцай дзіцячага конкурсу, і ў Паліны Смалавай.

Шкада, што газетная паласа не дазваляе назваць усіх таленавітых спявакоў конкурсу маладых выканаўцаў, бо кожны з іх, несумненна, — з'ява. Усе яны дагэтуль ужо былі адзначаны на шматлікіх конкурсах і выйгралі ў сваёй краіне права прадстаўляць краіну на "Славянскім базары". Хто глядзеў па тэлевізары канцэрты, зразумеюць, што журы было вельмі няпросты.

На фестывалі не абыйшлося і без новых праектаў, і ім з'явіўся 1-ы Міжнародны фестываль лаўрэатаў фестывалю — членаў FIDOF. 12 прадстаўнікоў розных пакаленняў сабраліся, каб пазнаёміць з музыкальнай культурай сваіх краін.

Сярод жыхароў Віцебска і гасцей асаблівым попытам карысталіся білеты на начны канцэрт урачыстага закрыцця фестывалю мастацтваў пад назвай "Няхай жыве сэрца!" У ім прынялі ўдзел папулярныя беларускія і расійскія выканаўцы, а таксама ўдзельнікі міжнароднага фестывалю мастацтваў — членаў FIDOF. На ім было шмат сюрпры-

заў. Упершыню на сцэне Летняя амфітэатра артыстычная сям'я ў складзе Эдзіты П'ехі, Гюны Бранявіцкай і Стаса П'ехі (на 4-ым здымку) выступілі разам. Прэм'еру новай песні Кіма Брэйдбурга "Ненавижу" прадставілі Барыс Маісеў і Людміла Гурчанка.

Шквал ашладжэнняў сарваў новыя "зоркі", што з'явіліся на небасхіле гэтага "Славянскага базару": Ксенія Сітнік і Паліна Смалава.

Форум з'явіўся цудоўнай магчымасцю паказаць сваю творчасць. Таму многія артысты праводзілі менавіта ў гэтыя дні прэзентацыі сваіх альбомаў. Так, на цяперашнім фестывалі выйшаў у свет дэбютны альбом беларускага спявака Руслана Аляхно "Рана ці позна...", новы дыск "Беларусачка" прадставіла Анжаліка Агурбаш. У рамках фестывалю адбылася таксама прэзентацыя міжнароднага спадарожнікавага тэлеканала "Беларусь-ТВ".

Традыцыйна прайшлі дні культуры Беларусі, Расіі, Украіны, Дзень Саюзнай дзяржавы. У гэтым годзе канцэрты-прывітанні Віцебску, акрамя ўпамянутага Іерусаліма, былі таксама прадстаўлены Масквой, Санкт-Пецярбургам, Сафіяй, Варшавай. Усяго ж прайшло каля 100 культурных праектаў.

Да новых сустрэч, фестываль!
Таццяна КУВАРЫНА

Мінск-Віцебск-Мінск.
НА ЗДЫМКАХ: 1. У горадзе майстроў. 2. Надзея КАДЫШАВА (Расія). 3. Паліна СМОЛАВА. 5. Вядучыя ўрачыстага адкрыцця фестывалю: Алена СПІРЫДОВІЧ (Беларусь), Васіль ІЛАШЧУК (Украіна) і Гюна БРАНЯВІЦКАЯ (Расія). 6. Валерыі ЛЯОНЦЕВ (Расія).

Фота БелТА

«Голас Радзімы»
Намеснік галоўнага рэдактара
Таццяна КУВАРЫНА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны Індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 2012 экз. Заказ 753. Падпісана да друку
26.07.2005 г. ў 12.00.

Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе. Знакам R пазначаны рэкламныя матэрыялы.
Адрукавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.
© «Голас Радзімы», 2005.

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Незалежнасці, 44.
Тэлефоны (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (бухгалтэрыя), 288 - 12 - 80, 284 - 76 - 56, 288 - 17 - 82 (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82.
Email: golos_radimy@tut.by

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
У ІНТЭРНЕЦЕ:
http://www.belarus21.by